...ОРОНУУДАЙ ПРОЛЕТАРИНАР, НЭГЭДЭГТЫ!

Бурят-Монголой ҮНЭН

ВКП(б)-гэй Бурят-Монголой обкомой, БМАССР-эй ...рховно Соведэй, ВКП(б)-гэй Улан-Удын горкомой орган

№ 89 (6279)
МАЙН 8
ВТОРНИК
1951 он

Сэн 20 мүнгэн.

МҮНӨӨДЭРЭЙ НОМЕРТО:

Хабарай тарилгын темпые түргэдхэхэ

...дөө ажахые хүгжөөхэ гүрэнэй ...ые амжалтатайгаар дүүргэ... ба ороoһо тариянай ургасые ... дээшэлүүлхын тулада хаба... тарилгые жэшээтэ һайнаар ...гэхэ шухала. Мүнөө жэлдэ ... эндэ орой хабар боложо, ...вой хүдэлмэринүүдые богони... болзор соо дүүргэхэ хэрэгтэй ...лон байна. Гэбэшье, респуб...н олонхи аймагуудай колхо... парые борнойлго ба культива... дүүргээд, эртын культура... тарилга үргэнөөр дэлгэ... арга боломжотой байһан ... тэрэнээ хэрэглэнэгүй. Илан... Мухаршэбэрэй аймагай кол...уд хабарай полевой хүдэлмэ...үдые муугаар ябуулна. Майн ... байдалаар тус аймагта бүхы ... хахадһаа ехэнхинь үшөө ...ойлогдоогүй байгаа. Тэнлэ та...н түсэб оройдоо 3 процент ...дхэгдэһэн, тиихэдэ олон кол...дынь үшөө эхилээгүй байха ... Кударын аймагта парай ха... ехэнь борнойлогдоогүй. ...гай 4 колхоз тарилгада ороо... нэгэшье колхоз пар хахалжа ...эгүй байха юм.

... Иволгын, Заиграйн, Хэжэн... Кяхтын, Сэлэнгын, Тарбага... ба бусад зарим аймагуудай ...зуудта полевой хүдэлмэри...эхэ удаанаар ябуулагдана. ...рын аймагай колхозууд ба ...үүд абаһан уялгануудаа му...дэрээ хангалтагүйгөөр дүүр...

...левой хүдэлмэринүүд юундэ ... удаан темптэйгээр ябуулаг... гэхэдэ, республикын олонхи ...үүдтэ тракторнуудай хүдэл... муугаар эмхидхэгдэһэн бай... Олонхи тракторнууд нэгэ ха... хүдэлмэрилнэ, тон үсөөн ...ористнууд нормоёо дүүргэнэ, ... горючи саг соогоо асарагда..., прицепщигүүдэй байдаггүй ...хническэ дутагдалнуудай га... дээрэһээ олон тракторнууд ... байна. Жэшээлхэдэ, Хамни...н МТС-эй нэгэшье бригадань ...эн сүүдхэ соо хүдэлмэрилнэ... нэгэшье трактор часовой гра... оруулагдаагүй, нэгэшье ...орист нормоёо дүүргэдэггүй ... юм. Олонхи бригадануу... прицепщигүүд ба бусад хү... дутана. Тиимэһээ трактор...нь тон бага бүтээсэтэйгээр ...мэрилнэ.

...шэлэн Гашейн МТС-тэ нэ... бригада түхэреэн сүүдхэ ...дэлмэрилнэгүй, олонхи трак...стнуудынь нормоёо дүүргэнэ-... Эгэтын МТС-эй олон бригада... прицепщигүүд дутана, трак...дынь нэгэ халаанда хүдэл...нэ. Тракторнууд муугаар за...илагдаһан дээрэһээ зогсохо ...нууд олон үзэгдэнэ.

...хэнэй, Ново-Брянска, Суул... болон бусад хэдэн МТС-үүдэй ...орна бригаданууд хангалта...өөр хүдэлмэрилнэ.

...публикын хүдөө ажахын Ми...стерство ба МТС-үүдэй хүгэлбэ...шэд хадаа МТС-үүдэй хүдэл...н дутуунуудые усадхахын ба ...орна паркын хүсые гүйсэдөөр ...лахын тулада шухала хэм...үүдые түргэнөөр абаха ёһо... бүхы тракторнуудай үндэр ...тэйгээр хүдэлмэрилхын ту... хэрэгтэй условинуудые хан... шухала.

...рай тарилгын элэ халуун ...үдтэ партийна организаци... МТС-үүдэй хүдэлмэридэ тус... анхарал хандуулха уялга... Партиин айкомууд болбол ...эй ажал-ябуулгые гүнзэгы... шэнжэлхэ, МТС-үүдэй тус бригада бүхэнэй хүдэлмэрие һайнаар мэдэхэ ёһотой. МТС-үүдэй партийна организацинууд тракторна бригаданuудта политическэ хүдэлмэри һайнаар ябуулха, техникые гүйсэдөөр ашаглалга ба үйлэдбэриин түсэбэй дүүргэлтэ хангаха уялгатай.

Хабарай полевой хүдэлмэринүүдэй удааруулагдажа байһанай үшөө нэгэ шалтагаан юуб гэхэдэ, олонхи колхозууд тракторнуудта найдаад, мори унаагаа тарилгада гарганагүй. Зэдын, Сэлэнгын, Кяхтын, Кударын ба Хориин аймагуудта колхозуудай мори унаань тарилгада огто хабааланагүй. Иволгын, Заиграйн, Хэжэнгын ба бусад хэдэн аймагуудай олонхи колхозуудта мори унаа хангалтагүйгөөр хэрэглэглэнэ. Харин тиихэдэ хабарай полевой хүдэлмэринүүдэй 20 гаран процентнь мори унаагаар хэгдэхэ ёһотой юм. Олонхи аймагуудай колхозуудта тариянажалай бригадануудай үүргэ доошолуулагдажа, тракторна бригадануудые миил хангагшад болгон тэдэниие хэрэглэдэг ушарнууд гарана.

Үндэр ургаса ургуулхын тулада полевой хүдэлмэринүүдые эрхим шанартайгаар хэхэ шухала. Харин тиихэдэ олон аймагуудта тарилгын хүдэлмэринүүдэй шанар сахиха ба агротехническэ хэмжээ-ябуулгануудые гүйсэд дүүргэхэ ябадалда шухала анхарал хандуулагданагүй. Зэдын, Кударын, Иволгын, Сэлэнгын ба бусад зарим аймагуудай колхозууд хороор угаагдаагүй ба һайжаруулагдаагүй үрһөөр тарилга хэһэн байна. Иволгын, Сэлэнгын, Заиграйн, Тарбагатайн ба бусад аймагуудай хэдэн колхозуудта культиваци ба борнойлго муугаар хэгдээ. Мухаршэбэрэй аймагай Кировэй нэрэмжэтэ колхоздо 13 га гараар таригдаһан байха юм. Зарим колхозуудта предплужнигуудгүй плугаар газар хахалһан баримтанууд бии.

Колхозуудай ба МТС-үүдэй хүтэлбэрилэгшэд тарилгые эрхим шанартайгаар хэхэ ябадал хангаха ёһотой. Колхозой түрүүлэгшэ, бригадир ба агроном болбол хэгдэһэн хүдэлмэрие тушаажа абахадаа, тэрэнэй шанарые шалгаха, муугаар хэгдэһэн хүдэлмэрие дахин бүтээлгэхэ уялгатай.

Мүнөө жэлдэ үбһэ ногооной, тэжээлэй корнеплодуудай ба силосно культурануудай тарилга һайнаар үнгэргэхэ гээшэ тон шухала удхашанартай байна. Зүгөөр, олонхи колхозуудай хүтэлбэрилэгшэд үбһэ ногооной ба тэжээлэй корнеплодуудай үрһэ бэдэрнэгүй. Курумканай, Баргажанай, Кударын, Закаменай, Ториин ба Яруунын аймагуудай колхозуудай хүтэлбэрилэгшэд үбһэ ногооной нэгэшье килограмм үрһэгүй аад, гүрэндэ найдаад һанаа амар һуужа байна. Иимэ ябадалаа огтолон болюулха хэрэгтэй.

Хабарай тарилгын шиидхэхы үдэрнүүд ябажа байна. Мүнөө үдэр бүхэн, час бүхэн илангаяа үнэтэй болоо. Тиимэһээ партийна организацинуудай эмхидхэхы ба политическэ хүдэлмэриин үүргэ дээшэлээ. Колхозуудай ба МТС-үүдэй партийна организацинууд, ВКП(б)-гэй айкомууд болбол тарилгын хүдэлмэринүүдэй темпые эрид хурдадхахын ба шанарыень һайжаруулхын тулада колхозуудай ба МТС-үүдэй бүхы хүсые элсүүлхэ, колхознигуудай ба трактористнуудай социалистическэ мүрысөө үргэнөөр дэлгэрүүлхэ ёһотой.

ВЛКСМ-эй обкомдо

...рай полевой хүдэлмэриин ... һайжаруулха зорилгоор рес...н колхозуудта тарилгын ... шалгаха комсомольско рейд ... 10-һаа 15 болотор үнгэргэхэ ... ВЛКСМ-эй обкомой бюро ...ээ.

...хоз, МТС бүхэндэ рейдын ...ануудые эмхидхэхыень ...СМ-эй айкомуудые уялгалба. Тус бригаданууд хабарай полевой хүдэлмэриин шанар шалгаха, МТС-үүдэй машинно-тракторна паркые, колхозуудай мори унаае ашаглаха ябадал шалгаха зорилготой. Комсомольско эхин организацинууд болбол дутуунуудые элирүүлхэтээ хамта, тэдээниие усадхахын түлөө тэмсэхэ ёһотой.

ИНАГ ЭХЭ ОРОНОО УЛАМ ХҮСЭТЭЙ БОЛГОХЫН ТҮЛӨӨ

★

ҺАРА ХАХАДАИ САЛИНДА

СССР-эй арадай ажахые хүгжөөхэ урьһаламжа захилга Бурмонкоопсоюзай коллективэй гэшүүдэй дунда ехэхэн дэбжэлтэтэйгээр, хүн бүхэнэй эдэбхитэй ба эмхитэй хабаадалгатайгаар үнгэрөө. Шэнэ урьһаламжа гаргаха тухай СССР Союзай Министрнүүдэй Соведэй тогтоолые радиогоор дамжуулһанай һүүлээр нэгэ час үнгэрөөд байхада, тус коллективэй гэшүүдэй 60 процентнь энэ урьһаламжа захяад байгаа.

Митинг дээрэ үгэ хэлэһэн советскэ патриотка нүхэр Кравцова иигэжэ мэдүүлбэ:

—Бидэ советскэ хүнүүд баян шадалтай, культурнаар ажаһуудаг болообди. Энээгээрээ большевистскэ партида, агуу ехэ вождь ба багша Сталиндаа уялгатайбди. Өөрынгөө нөөсые түрэл гүрэндөө урьһалжа, коммунизм байгуулгала омогтойгоор хабааланаб. Дэлхэйн шэнэ дай һүжэрөөлшэ американо-английска миллиардернүүд ба миллионернүүд аюул хохидол дахяад асархые хүсэнэ. Теэд, тэдэнэр зайлашагүй хосорон унаха байна. Манай советскэ арад бүхы дэлхэйн прогрессивнэ ажалшадтай хамта эб найрамдалай тугые дээрэ үргэжэ ябана, үргэхэшье байна,— гэжэ хэлээд нүхэр Кравцова һара хахадайнгаа салинда урьһаламжа захиба.

Тиихэдэ, нүхэр Троцелко салинайнгаа 144 процентдэ бэшүүлээ. Майн 4-нэй 10 часта урьһаламжа захилга эмхитэйгээр дүүрэһэн байна.

Д. Данилов.

НЭРЭ ХҮНДЫН ХЭРЭГ

Бурят-Монголой зооветинститудай багшанарай ба студентнэрэй коллектив шэнэ урьһаламжа гаргаха тухай правительствын тогтоолые радиогоор шагнаба.

Эндэ болоһон митинг дээрэ үгэ хэлэһэн багшанар ба студентнэр дурсагдаһан тогтоолые ехээр һайшаагаа, митингдэ хабаадагшадые урьһаламжа захилгада нэгэ хүн шэнгеэр хабаадахыень уряалһан байна.

— Манай гүрэнэй урьһаламжа хадаа шэнэ садууд, яслинууд, нарайлалгын гэрнүүд, һургуулинууд, курортнууд, амаралтын гэрнүүд ба бусад шэнэ барилганууды болхоолгодо зорюулагдана. Бидэнэр өөһэдынгөө ажалаар ажана тэниглэн байдалаа жэлһээ жэлдэ һайжаруулнабди. Орондомнай коммунизмын агууехэ барилганууд бодхоогдожо эхилэнхэй. Парти ба правительствоор табигдаһан зорилгые бэелүүлхэ гээшэ советскэ хүнүүдэй нэрэ хүндын хэрэг мүн,—гэжэ багша нүхэр Казанцева хэлэбэ.

Эндэ суглаарагшад урьһаламжа захилгые эдэбхитэйгээр эхилжэ, хахад часай турша соо захилгаяа сум дүүргээ. Тус коллектив һарынгаа ниитэ салин хүлһэнэй 124 процентдэ урьһаламжа захиһан байна. Һурагшад нүхэд Гаврон һарынгаа салин хүлһэнэй 131 процентдэ, Могордоев 138 процентдэ захяа.

Н. Бадмацыренова.

ЭХЭ ОРОНОО УЛАМ ХҮГЖӨӨХЫН ТҮЛӨӨ

Шэнэ урьһаламжын гаргагдаһантай дашарамдуулан Улан-Удэ городой № 14 һургуулида митинг болоо. Тус һургуулиин коллектив урьһаламжа захилгые городой бүхы организацинуудһаа түрүүлэн дүүргэбэ.

Нүхэд Г. Хорун, Г. Багаева ба бусад өөрынгөө салингай хэмжээһээ холо үлүүлэн урьһаламжа захяа. Эндэ урьһаламжа захилга нэгэ часай турша соо патриотическа дэбжэлтэтэйгээр үнгэрөө.

Мүн рентгено-физио-терапевтическэ эмнэлгын коллектив шэнэ урьһаламжа тухай мэдээсэлые халуунаар угтаа. Эндэхи главна врач нүхэр Белоусова, врач Садырина, месткомой түрүүлэгшэ нүхэр Камчатов ба бусад оронойнгоо хүгжэн бадаралгада Гүрэнэй урьһаламжын түйлай ехэ удхашанартай байһан тухай халуун үгэнүүдые хэлээ.

★ ★

КОММУНИЗМЫН БАРИЛГАНУУДЫЕ ТҮРГЭДХЭХЭ

ХЭЖЭНГЭ. (**Телефоноор абтаба**). Шэнэ урьһаламжа захилга аймагай бүхы колхозуудаар баярай оршон байдалда үнгэрөө. Хэжэнгын сомоной Сталинай нэрэмжэтэ колхоздо болоһон митинг дээрэ 60 наһатай үбгэн Тудуп Жигмытов иигэжэ мэдүүлээ:

— Советскэ хүнүүд большевистскэ партиин ба Советскэ правительствынгаа хүтэлбэреэр коммунизм тээшэ амжалтатайгаар дабшажа ябана. Орон доторнай суута ехэ барилганууд бодхоогдожо эхилээ. Энэ шэнэ урьһаламжа хадаа коммунизмын агууехэ барилгануудай хүдэлмэрие түргэдхэхэ байна бшуу. Тиимэһээ би шэнэ урьһаламжа үнэн зүрхэнһөө захижа, тэрэнээ сэбэр мүнгөөр оруулнаб.

Эндэ урьһаламжа захилга тон богонихон саг соо дүүргэгдээ.

Мүн «Зургаанай зам» ба бусад колхозуудта гүрэнэй шэнэ урьһаламжа захилга эдэбхи ехэтэйгээр үнгэрөө.

Ц. Тыхеев.

Түмэрзамшадай баяр

Шэнэ урьһаламжа гаргаха тухай мэдээсэлые манай республикын түмэрзамшад угаа ехэ патриотическа дэбжэлтэтэйгээр угтаба. Түмэр замай Улан-Удын отделениин бүхы предприятинуудта олон хүнэй хабаадалгатай митингнүүд болоо. Паровознигууд, хэлхеэ холбоошод, вагоннигууд, зам харагшад коммунизмын агууехэ барилгануудые түргэн темпээр бодхоолгодо өөһэдынгөө ажалай түхэригөөр туһалжа байһандаа омогорхоһон үгэнүүдые хэлээ.

Паровозно депогой стахановец токарь Ананин иигэжэ мэдүүлээ:

— Энэ урьһаламжа манай ажалшадай ажана тэниглэн байдалые улам һайжаруулха байһаниинь мэдээжэ. Урьһаламжа захилгын хуудаһанууд дээрэ манай гараа табилга халаа дэлхэй дээрэ эб найрамдалые хамгаалха хэрэгтэ хүсэтэ документ болохошье байна. Бидэнэр бүхы советскэ хүнүүдтэй хамта энэ урьһаламжые нэгэ хүн шэнгеэр захия.

—Шэнэ урьһаламжа — шэнэ заводууд, фабриканууд, һургуулинууд, амаралтын шэнэ гэрнүүд гээшэ. Тиимэһээ энэ урьһаламжые һарынгаа салин хүлһэнэй 100 процентдэ захинаб,—гэжэ дистанциин механик Константин Парфенов мэдүүлээ.

Урьһаламжа тухай мэдээсэлэй радиогоор дамжуулагдаһаар час болоод байхада паровозно депогой хүдэлмэришэд урьһаламжа захилгаяа дүүргээд байба.

Патриотическа дэбжэлтэтэйгээр захиба

СССР-эй арадай ажахые хүгжөөхэ Гүрэнэй урьһаламжа гаргаха тухай Советскэ правительствын тогтоолые Улан-Удэ городой № 26 һургуулиин багшанар ехэ дэбжэлтэтэйгээр угтаа. Майн 3-най үдэшэ шэнэ урьһаламжада зорюулагдаһан митинг тэндэ болоо. Һургуулиин директор нүхэр Леонова митинг нээхэ зуураа, иигэжэ мэдүүлбэ:

—Манай гүрэндөө урьһалһан мүнгэн коммунизмын агууехэ барилгануудта, манай арадай ажахын ба культурын хүгжэлтэдэ туһалха байна. Ажабайдалнай жэл ерэхэ бүри гоё һайхан болоно. Шэнэ урьһаламжа захижа, агууехэ советскэ арадайнгаа патриотическа голостой нэгэдхыетнай уряалнаб. Би өөрөө һарынгаа салингай хэмжээе үлүүлэн урьһаламжа захинаб.

Һүүлээрнь тус һургуулиин бухгалтер [illegible] нүхэр Трофимов үгэ абаад, иигэжэ хэлээ:

—Бүхы дэлхэй дээрэ эб найрамдалай түлөө тэмсэлдэ бүхы хүсэ шадалаа, ажалайнгаа түхэригүүдые ехэ баяртайгаар зорюулнаб. Хоёр һарынгаа салингай хэмжээгээр урьһаламжа захибаб.

Удаань тус һургуулиин парторганизациин секретарь нүхэр Сафонова үгэ абаад, иигэжэ хэлэбэ:

—Манай большевистскэ парти, нүхэр Сталин арадай гэгээрэл тушаа угаа ехэ анхарал оролдолго гаргана. Жэл ерэхэ бүри шэнэ һургуулинууд, үхибүүдэй садуул, клубууд, больницанууд олошорно, багшанарай ажабайдал улам һайжарна. Урьһаламжа эдэбхитэйгээр захихадаа бидэнэр Эхэ оронойнгоо хүсэ шадалые улам бүхэжүүлхэбди.

Тус һургуулиин коллектив СССР-эй арадай ажахые хүгжөөхэ урьһаламжые нэгэн һаналаар, патриотическа дэбжэлтэтэйгээр захиба.

Ж. Цыренова.

Ц. ДАМБАЕВ

Мэдэнэбди, харанабди...

Би,
булад гуурһа
баряад
Бэшэнэб
«хоёр мянга» гээд.
Мэдэнэбди,
Харанабди,
Энээхэн —
ажалаараа олоһон
түхэригнай
Эхэ һайхан
оронойнмай
Эршэ хүсыень
зангиданал шэнээр.
Сэнгэлиг,
хүхюун
байдалымнай
Сэлэглиг садаар
шэмэглэнэл гоёор.
Гүн тайга
байһан газарта
Гигант—ПВЗ
бодонхой үнинэй.
Шэдитэ паровоз
бүтээглээд, тэндэһээ
Шэрэм рельсдэ
гаранал яларһаар.
Харагты,
харагты,
нүхэдүүд!
Хамтын ажалай
рапорт баринхай
Манай маркын
хүсэтэ паровозой
Москва тээшэ
дабшахынь түргөөр.
Мэдэнэбди,
Харанабди,
Энээхэн —
ажалаараа олоһон
түхэригнай
һаруул
уужам
сонхонуудтай
һургуули,
ордон барилсанал.
Харыт, нүхэд,
Улан-Удээ,
Хабатай һайханаар
шэнэжэн хубилнал.
Оперо баледэй
шэнэ театрын
Ордон хараад
омогорхоноб ехээр.
Түхэригни
хирпиисэ болоод
Тэрэнэй ханада оронхой.
Мэдэнэбди,
Харанабди,
Энээхэн —
ажалаараа
олоһон түхэригнай
Эб найрамдалай
эршэтэ
хүсые нэмээнэл.
Эхэ оронойнмай
алдарые улам
дээшэнь үргэнэл!

Хэблэлэй хүдэлмэрилэгшэдэй ниитэмосковско суглаан

Хэблэлэй хүдэлмэрилэгшэдэй ниитэмосковско суглаан большевистскэ хэблэлэй Үдэртэ зорюулагдан Майн 5-да Союзуудай Байшангай колонно зал соо болобо.

Нүхэр И. В. Сталин түрүүтэй ВКП(б)-гэй ЦК-гэй Политбюро хүндэтэ президиумдэ нэрьемэ альгаташалган доро һунгагдаа.

«Правдын» главна редакторай орлогшо нүхэр Л. Ф. Ильичев большевистскэ хэблэлэй Үдэр тухай элидхэл хэбэ.

Суглаанда хабаадагшад халаа нүхэр И. В. Сталинда эльгээхэ амаршалгые угаа ехэ дэбжэлтэтэйгээр баталан абаа.

Хэблэлэй ба радиогой Үдэрнүүдтэ зорюулагдаһан баярай заседани

Майн 5-да Бурят-Монголой гүрэнэй Ленинэй орденто оперо ба баледэй театрын байшан соо большевистскэ хэблэлэй ба радиогой Үдэрнүүдтэ зорюулагдаһан Улан-Удэ городой партийна, советскэ, олонниитын организацинуудай түлөөлэгшэдэй баярай заседани болоо.

ВКП(б)-гэй обкомой пропаганда ба агитациин таһагые даагшын орлогшо Ц. Очиров «Большевистскэ хэблэл ба радио — ажалшадые коммунистическээр хүмүүжүүлгын хүсэтэ зэбсэгүүд мүн» гэһэн элидхэл хээ.

Һүүлээрнь, баярай заседани хадаа большевистскэ партиин ба советскэ арадай агууехэ вождь Иосиф Виссарионович Сталинда эльгээхэ амаршалгын бэшэгые тон ехэ дэбжэлтэтэйгээр баталан абаа.

Заседанида хабаадагшадта «Лутониитоной бүлэ» гэжэ зүжэг харуулагдаһан байна.

Үхибүүдэй 1951 оной зунай амаралта тухай

РСФСР-эй гэгээрэлэй Министерство болбол үхибүүдэй зунай амаралта эмхидхэлгэдэ эдэбхитэйгээр хабаадалсахыень арадай гэгээрэлэй таһагуудые уялгалба.

Мүнөө зун олон мянган һурагшад түрэһэн нютагуудтаа аян хэжэ, тэрэнэй байгаалиин баялиг, экономико, культурые шэнжэлхэ байна. Залуу туристнарай хэдэн зуун отрядууд коммунизмын агууехэ барилгануудта, шэнэ таригдаһан ой модотой газарнуудта, модоной үрһэ ургуулха ба ой модо хамгаалха станцинуудта, уһанай хаалтанууд ба сөөрэмүүлэй барилганнуудта, хүдөө ажахын научно-шэнжэлхы эмхи зургаануудта, колхозууд болон совхозуудта ошожо үзэхэ байна. Городууд ба хүдөө тосхонуудые ногооруулха, поли хамгаалгын модо тариха хэрэгүүдтэ һурагшад олоороо хабаадалсаха.

(ТАСС).

РЕСПУБЛИКЫН КОЛХОЗУУДТА ХАБАРАЙ ТАРИЛГЫН ЯБАСА ТУХАЙ

БМАССР-эй хүдөө ажахыч Министерствын 1951 оной майн 5-най мэдээн

Аймагууд	Ороoһото культурануудаи тарилга (процентээр)	Хабарай хахалага (процентээр)
Хориин	20.2	22,7
Закаменай	18.9	37,9
Хэжэнгын	14,7	41,0
Тарбагатайн	13.3	4.4
Ториин	12.8	44.2
Бичурын	12.4	35,1
Кяхтын	12,1	16,8
Иволгын	10.0	24.9
Сэлэнгын	9.8	21.5
Зэдын	8.9	26.6
Яруунын	7.9	6.7
Хойто-Байгалай	6.3	6.7
Кабанскын	5.4	7.0
Кударын	4.7	11.8
Курумканай	4.1	13.8
Түнхэнэй	3.9	47.8
Байкало-Кударын	3.3	41.0
Баргажанай	2.9	13.0
Мухаршэбэрэй	2.8	12.9
Заиграйн	1.1	26.4
Прибайкальска	—	7.6
Баунтын, Ахын	—	—

ПАРТИЙНА АЖАБАЙДАЛ

Ахын аймагай VII партконференци

Ахын аймагай VII партконференци һаяхан болоо. Тус партийна организаци тоосоото үе соогоо аймагай ажахы ба культурые хүгжөөлгөөр бага бэшэ хүдэлмэри хээ гэжэ конференци тэмдэглэбэ.

Сталинай, Кировэй нэрэмжэтэ ба бусад хэдэн колхозууд малажал хүгжөөхэ гүрэнэй түсэбые амжалтатайгаар дүүргээ.

Аймагынь малайнгаа тоо толгойе: адуу морилоор — 12,1 процент, үхэрөөр — 11 процент, ороор — 11,4 процент олон болгоһон байна.

Гэхэ зуура, элидхэлшэ ба үгэ хэлэгшэд ВКП(б)-гэй айкомой алдуу дутуунуудые элирүүлэн шүүмжэлээ. Партиин айком аймагайнгаа ажахы ба культурые хүгжөөхэ асуудал үшөөл хангалтагүйгөөр хүтэлбэрилһэн байна. Колхозуудые эмхидхэлэй-ажахын талаарнь бэхижүүлхэ хүдэлмэри муугаар ябуулагдана. Колхозуудай центрые бариха газарнууд мүнөө хүрэтэр олдоогүй байһаар. Агнуурнин, ан тэжээлгын, загаһа барилгын, тараалангай ба бусад хамһабарнин ажахынууд һулаар хүгжөөгдэнэ.

Делегадууд нүхэд Самбялов, Гармаев гэгшэд малажал культурнээр эрхилхэ ба тэрэнэй шанар һайжаруулха хэмжээнүүдые ВКП(б)-гэй айкомой багаар абадаг тухайда тэмдэглэбэ. Тэрээнһээ шалтагаалан малай ашаг шэмэ үгэлгэнь үшөөл бага байһаар. Мүн малай түл абалгын түсэб дүүргэгдээгүй ба харууһанай мууһаа малай гарзалха ябадал үзэгдэнэ. Үнгэрэгшэ жэлдэ түс аймаг малажал хүгжөөхэ гүрэнэй түсэбөө дүүргэжэ шадаагүй. «Улаан-Шулуута», «Коминтерн» колхозууд энэ талаар илангаяа ехэ гээгдэлтэй байгаа.

Колхозуудта малажалай түрүүшүүлэй олон байбашье, тэдэнэй дүй дүршэл дэлгэрүүлхэ хүдэлмэрине нютагуудтахи партийна организацинууд мүртэйгөөр ябуулнагүй гэжэ делегат нүхэр Цыденов тэмдэглэбэ. Малай үбшэнтэй тэмсэл һулаар ябуулагдана, хүдөө ажахын мэргэжэлтэдэй хүдэлмэрине ВКП(б)-гэй айком хангалтагүйгөөр ударидана гэжэ делегадууд нүхэд Аюшеев, Манханов гэгшэд тэмдэглээ.

Малай тэжээлэй бата бэхи база байгуулха хэрэгтэ аймагай партийна организаци анхарал үшөө багаар табина. Тиин, энэ аймаг үнгэрэгшэ жэлдэ малай тэжээлээр минил 15—20 процент хангагдаһан байха юм.

Элэ бүгэдэ юун дээрэһээ болооб гэбэл, ВКП(б)-гэй айком колхозуудтахи партийна эхин организацинуудай хүдэлмэрине халирхайгаар хүтэлбэриллэг байгаа. Олохон партийна организацинуудта партийно-эмхидхэлэй ба политическэ хүдэлмэри һулаар ябуулагдана. Колхозуудай урда табигдажа байгаа ажахын-политическэ асуудалнуудые шиидхэлгэдэ партийна зарим организацинууд бага үүргэ дүүргэнэ. Партийна суглаанууд үсөөн үнгэргэгдэдэг, коммунистнуудта партийна даалгабари үгэлгэ эмхидхэгдэдэггүй байна. Коммунистнуудай политическэ һуралсал аймаг дотор хангалтагүйгөөр эмхидхэглэнхэй. Зарим кружогууд ба политһургуулинуудай занятинь тэһалдадаг ба идейнэ доодо хэмжээндэ үнгэргэгдэдэг гэжэ олохон делегадууд тэмдэглэбэ.

ВКП(б)-гэй айкомой пленумүүд ба партийна активай суглаанууд үсөө үнгэргэгдэнэ. Кадрнуудые шэлэхэ, зүбөөр хубаарилан табиха, тэдэнние хүмүүжүүлхэ асуудалда партиин айком багаар анхарал табидаг тухайдань делегадууд шүүмжэлээ. Партиин айком өөрынгөө шиидхэбэри гүйсэдхэхэ ябадал эмхидхэдэггүй ба тэрэнэй гүйсэдхэл һайгар хинадаггүй байгаа.

Конференци хэдаа ВКП(б)-гэй айкомой ба шалгалтын комиссиин шэнэ составые һунгаа.

* * *

ВКП(б)-гэй айкомой эмхидхэлэй пленум боложо, партиин айкомой нэгэдэхи секретаряар нүхэр Дашиевые, секретарьнуудаар нүхэд Бекишев ба Марзаевые һунгаа.

Партийна нээмэл суглаан

Ажалшадай депутадуудай Улан-Удын Городской Соведэй гүйсэдкомой дэргэдэхи партийна эхин организаци һаяхан партийна нээмэл суглаа хэбэ. Суглаан дээрэ коммунист нүхэр Попов коммунизмын агууехэ барилганууд тухай элидхэл хээ. Элидхэлшэ хадаа Туркменскэ, Волга-Донской, Урда-Украинска, Хойто-Крымскэ каналнуудай, Днепровско ба Куйбышевска гидроэлектростанцинуудай барилганууд тухай тодорхойгоор хэлэжэ үгөө.

Суглаанда хабаадагшад элидхэлые ехээр һонирхоо. Тус суглаан Лазо гэжэ поселогто ажаһуугшадые коммунизмын агууехэ барилганууд тай танилсуулхыень агитколлективтээ даалгаһан байна.

И. Гроссман.

Гүрэнэй пивын заводой залуу хүдэлмэрицэ-новатор Иван Григорьевич Зайцев уралан парижуулгын үнэтэ лураххалнуудые оло дахин оруулаа. Һаяхан нүхэр Зайцев пиво үюулдэг центробежнэ насостой шэнэ машина өөрөө хэһэн байна. Тус машиныень үйлэдбэридэ нэбтэрүүлхэдэ ажалай бүтээсые 3—4 дахин дээшэлүүлхэ арга боломжо заводто олгоһон байха юм.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: слесарь нүхэр Зайцев тиимэ машина дархалан бүтээжэ байна.

О. Сурнаковагай фото.

Профсоюзна актив болобо

Заиграйн аймцентртэ һаяхан профсоюзна актив сугларaa. Хабарай тарилгын үелэ колхозниигуудай дунда ниитэ-гэгээрэлэй хүдэлмэри ябуулха тухай асуудалаар партиин айкомой партийна, профсоюзна ба комсомольско организацинуудай таһагые даагша нүхэр И. И. Филиппов элидхэл хээ.

Элидхэл тушаа 10 гаран хүнүүд үгэ хэлээ. Активта хабаадагшад колхозниигуудай дунда ябуулха хүдэлмэри тушаа дэлгэрэнгы шиидхэбэри батаалан абаа.

Д. Дагбаев.

Залуушуулай эдэбхи

Сталинай нэрэмжэтэ колхозой (Хэжэнгэ) комсомольско эхин организаци 43 гэшүүдтэй юм. Мүнөө томодхогдоһон энэ колхозой союзнабэшэ залуушуул ленинско-сталинска комсомолой зэргэдэ олоороо ороно.

Апрель соо болоһон комсомольско суглаан дээрэ 5 залуушуул комсомолдо абтаа. Тус организациин комсомолецууд колхозойнгоо тарянажалай бригадануудай полевой стануудые, улаан булангуудые ба клубые түхеэрхын тула ехэ хүдэлмэри хэһэн байна.

Комсомолецууд политһуралсалаа һайнаар ябуулна.

И. Буянтуев.

Загаһа барилгада эрхимээр бэлдэхэ, эмхитэйгээр үнгэргэхэ

Загаһа барилгын түсэбые хабарзунай үе шиидхэдэг. Тиимэһээ тэрээндэ түгэс бэлэдхэл хангаха ёһотойбли. Олохон предприятинуудай ба артельнүүдэй хүтэлбэрилэгшэд энэ жэлэй загаһа барилгада эрхим бэлэдхэл ханганхай байна.

Кабанскын загаһанай заводойхид (директорынь нүхэр Стебеньков) загаһа барилгада эртээнээ бэлэдхээ. Заводой гословой ба колхозуудай бригаданууд загаһа баридаг зэр зэмсэгүүдээр хүсэд хангагдаа, хуушануудаа заһабарилаа. Флодуудые заһабарилдаг нүхэр Орловой бригада хүдэлмэрилэгшэдэйнгөө ажалые зүбөөр эмхидхэжэ, моторно флодуудые заһабарилха түсэбөө болзорһоонь урид, һайн шанартайгаар дүүргэһэн байха юм.

Тус заводой партийна ба профсоюзна организацинууд ажахын хүтэлбэрилэгшэдэй ажал-ябуулгада хиналта бэелүүлнэ, тэдэнэртэй хамта социалистическэ мүрысөө үргэнөөр дэлгэрүүлнэ, түрүү предприятинуудай дүй дүршэлые халан абана. Дубининска загаһанай заводой коллектив энэ жэлэй загаһа барилгада нёлондонойхиһоо һурагтүй һайн бэлэдхэл хангаа.

Байкало-Кударын аймагай загаһашад загаһа бариха энэ жэлэйнгээ даабарине болзорһоонь урид—ноябриин 7 хүрэтэр дүүргэхэһээ гадна, 3150 пүүд эрхим шанартай загаһа түсэбһөө гадуур гүрэндөө тушааха гэһэн социалистическэ уялга абанхай. Иимэ патриотическа хүдэлөөн загаһанай бусадшье заводуудай ба колхозуудай дунда дэлгэрээ, дэлгэржэ байна.

Гэхэ зуура, хабар-зунай загаһа барилгада бэлэдхэл зарим газарта хангалтатай гэжэ тоолохын аргагүй. Байкалгосрыбтрест, тэрэнэй таһагуудай хүдэлмэрилэгшэд загаһанай заводуудта тодорхой туһаламжа үзүүлнэгүй. Заводууд ба колхозуудһаа ороһон сигналнуудһаа мэдэхэдэ, олонхи заводууд загаһа дабһалха амһартануудаар дүүрэн хангагдаадүй байһаар. Элеэ хоолой продуктын зүйлнүүд холын бригадануудта гүйсэд абаашагдаагүй, зарим бригадануудта гүльмэ, губшуур, онгосо ба бусад зэмсэгүүдынь заһабарилагдаагүй зандаа.

Республикын загаһанай промышленностиин предприятинууд 1950 онойнгоо түсэбые 105 процент дүүргэбэшье, энэ жэлэй 1-дэхи кварталай даалгабарине минил 71 процент дүүргээд байна. Иимэ ушар юун дээрэһээ тохёолдооб гэхэдэ, Байкалгосрыбтрестын, Байкалрыбакколхозсоюзай хүтэлбэрилэгшэд түрүүтэй олонхи заводуудай ба колхозуудай ажахын, партийна, профсоюзна организацинуудай ударидагшад үнгэрэгшэ жэлэйнгээ амжалтаар һанаа амараад, энэ жэлдэ тэрэнээ батадхаагүй байшоо. Загаһашадай ажалые зүбөөр эмхидхэхэ, технологическа процессые һайжаруулха тухайда һаналаа табяагүй байгаа.

Партийна зарим эхин организацинууд предприятинуудай, тэрэшэлэн колхозуудай правленинүүдэй ажал-ябуулгада партийна хиналта ба нүлөө һулаар бэелүүлһэн байна. Тэрэшэлэн загаһашадай дунда ниитэ-политическэ хүдэлмэри һулаар ябуулна, социалистическэ мүрысөө эмхидхэлгэдэ анхарал багаар табина.

ВКП(б)-гэй Прибайкальска, Яруунын, Баргажанай, Хойто-Байгалай айкомууд загаһанай промышленностиин предприятинуудые үшөөл хангалтагүйгөөр хүтэлбэрилнэ.

Загаһанай промышленностиин предприятинуудай ба загаһанай ажал эрхилдэг колхозуудай ажахын элэбхитэлэй республиканска зүблөөн һаяшаг болоод, загаһа барилгын хүдэлмэрине механизировалхэ, энэ жэлэй түсэбые дүүргэхэһээ гадна, холо үлүүлэн дүүргэхэ гэжэ шиидхээ. Мүн загаһа буйлуулан үйлэдбэрилгын шанарые һайжаруулха, ассортиментынь үргэдхэхэ, үнынь химдаруулха гэхэ мэтын хэмжээ-ябуулганүүдые хараалаа. Теэд тэдэ хэмжээнүүдынь мүнөөдөө хангалтагүйгөөр дүүргэгдэжэ байна.

Манай республикын загаһашад бүхэсоюзна социалистическэ мүрысөөндэ ороходоо харюусалгатай ба хүндэтэй уялгануудые абаа гэбэл: загаһа барилгын энэ жэлэй түсэбые болзорһоонь урид—Сталинска Конституциин үдэр хүрэтэр дүүргэхэ, 46500 пүүд загаһа түсэбһөө гадуур гүрэндөө тушааха, гословой загаһашан бүхэн 59.8 центнерһээ доошо бэшэ загаһа бариха, тиихэдэ загаһанай ажалтай колхозуудай загаһашан бүхэн 35.4 центнер, хүдөө ажахын артельнүүдэй загаһашан бүхэн — 35,1 центнерһээ доошо бэшэ загаһа бариха гэхэ мэтын харюусалгатай уялга абаад, Иркутска областиин загаһашадые социалистическэ мүрысөөндэ урһан байна. Тус уряае Иркутскын загаһашад һайшаалтайгаар угтан абаа.

Бариһан загаһаяа буйлуулжа бэлэн продукци болгохо түсэбөө мүн лэ декабриин 5 хүрэтэр дүүргэхэ, 2800 центнер эрхим шанартай продукци түсэбһөө гадуур үйлэдбэрилэн гаргаха гэбэ. Тэрээнһээ гадна, ажалай бүтээсые үшөө дээшэлүүлхэ, загаһа баридаг зэр зэмсэгүүдтэ социалистическэ ёһоор хандаха, ажалай ба гүрэнэй жаяг зарлшамые бэхижүүлхэ гэхэ мэтын уялгануудые абаад. тэдэнээ зарим предприятинуудай коллективүүд амжалтатайгаар дүүргэжэ эхилээ.

Ушар иимэһээ, загаһанай промышленностиин предприятинуудай партийна, профсоюзна ба [...] организацинуудай үмэнэ тон [...] рюусалгатай зорилгонууд т[...]на. Бухы загаһашадые, инже[нерно-]техническэ хүдэлмэрилэгшэд[...] бахаагшадые социалистическэ [мү]рысөөндэ хабаадуулха, тэрэ[...] творческо ажалаараа түрүү[...] стахановецуудай методые бу[...] шадабари болгохо. бухы загаһ[ашадые] үндэр бүтээсэтэйгээр хүд[элмэ]рилдэг болгохо, стахановецууд[ай] дүй дүршэл дэлгэрүүлхэ һу[р]линуудые эмхидхэхэ гэхэ [...] асуудалнуудые эршэмтэйгээр [...]хэхэ шухала. Предприятинуудай колхозуудай партийна эхин [орга]низацинууд, тэндэхи коммунис[т]хэн загаһашадай социалисти[ческэ] уялгануудай гүйсэдхэлдэ хо[...] шалгалта хэжэ, түрүүшүүлые [...]машуулха, гээгдэгшэдые ура[...] татаха уялгатай.

Ажахын организацинуудай [за]рим хүтэлбэрилэгшэд социал[истическэ] мүрысөө хүтэлбэрилал[ые] тэрээнине гансал партийна, про[ф]союзна ба комсомольско орга[ни]цинуудай уялга гэжэ тон бу[руу]гаар тоолодог байгаа.

Партийна ба комсомольско ор[га]низацинууд олонхи гэшүүдээ бри[га]дануудта ажаллахаар эль[...] асуудалда онсо анхарал хан[...]хань зайлашагүй. Эрэгтэй, эм[эгтэй] загаһашадай дунда агитацио[н]ойлгууламжын хүдэлмэри үрг[ө]ябуулжа, загаһаша бухэнине со[циа]листическэ мүрысөөндэ хабаа[дуул]ха зуураа, коммунистнууд ба [ком]сомолецууд болбол социалисти[ческ]кэ мүрысөөнэй түрүү зэргэдэ [...]жа, большевистскэ ажалаараа [үлгэр] габьяата хэрэгтэ бусадые [...]жуулха ёһотой.

Загаһанай промышленности[ин] предприятинуудай, мүн загаһ[анай] ажалтай колхозуудай зарим б[ригада]дануд культурна центр[...] холо ажаллаха байна. Энэ[ые] хараадаа абажа, загаһашадай [...]далые, илангаяа культурна [...]тые хангаха гээшэ партийна, [проф]союзна ба ажахын организац[инуу]дай хүтэлбэрилэгшэдэй арюун [уял]га мүн. Загаһашадай дундахи ку[ль]турно-гэгээрэлэй хүдэлмэри [...] эрид һайжаруулагдаха ёһото[й].

Байкалгосрыбтрестын, Байка[лры]бакколхозсоюзай ба тэрэнэй [...]лэй предприятинуудай, кол[хозуу]дай хүтэлбэрилэгшэд нёлонд[...]гоо алдуунуудһаа большев[ист]тобшолол хэжэ, энэ жэлдэ за[гаһа] бариха түсэбөө амжалтата[й]саг болзор соонь дүүргэхэ ба [...]лэн дүүргэхэ гэжэ найда[...] Загаһа барилгаар энэ жэлэй [...] дүүргэхэ бүхы арга боломжо [...]да бии.

С. Телешков, ВКП(б)-гэй о[бко]мой промышленна та[һагай] даагшын орлогшо.

И. В. СТАЛИНАЙ ЗОХЁОЛНУУДАЙ АРБАН ГУРБАДАХИ ТОМ

И. В. Сталинай Зохёолнуудай арбан гурбадахи том ВКП(б)-гэй ЦК-гэй дэргэдэхи Маркс—Энгельс—Ленинэй Институдаар бэлэдхэгдээд, хэблэгдэн гараба.

И. В. Сталинай Зохёолнуудай арбан гурбадахи том дотор 1930 оной июльһээ 1934 оной январь хүрэтэр бэшэгдэһэн зохёолнууд оруулагданхай.

Энэ үе соо большевистскэ партиин бухы фронтоор социализмын дэлгэрэнгы добтолгын политикые бэелүүлжэ байха зуураа, оронoo социалистическээр шэнэлхэн хубилгаха хэрэгтэ бүхэдэлхэйн-түүхэтэ амжалтануудые туйлаһан байна. Советскэ Союз хүсэ ехэтэ индустриальна держава, коллективнэ, томо механизированнэ хүдөө ажахытай орон болоо.

«ВКП(б)-гэй XVI съездэдэ хэһэн ЦК-гэй политическэ тоосоон тушаа түгэсхэлэй үгэ» соогоо И. В. Сталин хадаа баруунай оппортунистнуудай лидернүүдэй хоёрнюурта нэшануудыень элишэлэн сохиһон байна. Социалистическэ байгуулалтын амжалтануудые тодорхойлон харуулха зуураа, СССР социализмын үедэ ороо гэжэ И. В. Сталин зааһан юм. Нэгэ орон дотор социализмын илаад байхада нэгэ гүрэнэй хэмжээн соо национальна хэлэнүүд үгы болохо ба тэдэ нэгэ ниитэ хэлэн болон ниилэхэ гэһэн антимарксистска, антиленинскэ теориие шүүмжэлхэ зуураа, И. В. Сталин болбол имагтал дэлхэйн хэмжээндэ социализмын илахада национальна хэлэнүүд нэгэ ниитэ хэлэн боложо ниилэхэ тухай программна заабари үндэһэлэн дэбжүүлээ.

«Ажахынхидай зорилгонууд тухай» ба «Шэнэ оршон байдал—ажахын байгуулалтын шэнэ зорилгонууд» гэһэн үгэнүүд соогоо И. В. Сталин социалистическэ индустриализациин түргэн темпнүүдэй түүхэтэ шухала байһые заагаа, арадай ажахын бухы һалбаринуудые шэнэдхэн заһаха үедэ техникын шиидхэхы удхашанартай байһые харуулаа, «Большевигүүд техникэ шудалха ёһотой» гэһэн лозунг дэбжүүлээ. И. В. Сталин социалистическэ промышленностиин хүгжэлтын шэнэ условинуудые элирүүлэн тодорхойлно, ажахын байгуулалтые хүтэлбэрилгын шэнэ аргануудые хараална.

ВКП(б)-гэй ЦК-гэй ба ЦКК-гэй нэгэдэмэл пленум дээрэ хэһэн «Нэгэдэхи табанжэлэй дүнгүүл» гэжэ элидхэл соогоо И. В. Сталин болбол нэгэдэхи табанжэлэй түсэбые дүрбэн жэлдэ дүүргэлгын тон шухала уласхоорондын удхашанартай байһые харуулаа. Дэлхэйн экономическа кризисээр бухы капиталистическэ системын доһолгоглоод байһан үелэ туйлагдаһан табанжэлэй дүнгүүд хадаа доройтон хосоржо байгаа ажахын капиталистическэ системэһээ советскэ социалистическэ системын арсалтагүй булюу һайн байһыень харуулаа.

Табанжэлэй илалтые хангаһан гол хүсэнүүд тухай хэлэхэ зуураа, И. В. Сталин болбол социалистическэ мүрысөө ба ударничествые дэлгэрүүлхэ тушаа инженерно-техническэ хүсэнүүдтэй сугтаа туйлай ехэ эршэ хүсэ гаргаһан олон миллион хүдэлмэрицэд ба колхозниигуудай эдэбхи зоригые, үүсхэл оролдолгые нэн түрүүн тэмдэглэнэ.

Табанжэлэй дүнгүүдтэй дашарамдуулан, партиин гол зорилгонуудые тодорхойлхо зуураа, И. В. Сталин хадаа үбэршэлэгшэдһөө ба үригшэд хулгайлагшадһаа общественнэ социалистическэ зөөриие хамгаалха ябадалай онсо шухала байһые ба пролетариадай диктатурые бухы хэмжээгээр бэхижүүлхэ хэрэгтэй байһые зааһан байна.

«Деревнидэхи хүдэлмэри тухай» хэлэһэн үгэ ба «Колхозниигуудай ударнигуудай Бүхэсоюзна нэгэдэхи съезд дээрэ хэлэһэн үгэнь» колхозно байгуулалтые бүхэжүүлхэ асуудалнуудта, деревнидэхи партийна хүдэлмэриин зорилгонуудта зорюулагданхай. Деревнидэхи бэээ далдалһан ангиин лайсадай шэнэ тактикые элишэлэн харуулха зуураа, И. В. Сталин партийна организацинуудай һэрэмжые шангадхаха ябадалда уряалба. Колхозно байгуулалтын дүнгүүдые гаргаха зуураа, И. В. Сталин колхозуудые большевистскэ, колхозниигуудые шангa шадалтай болгохо гэһэн лозунг дэбжүүлээ.

«Большевизмын түүхын зарим нэгэн асуудалнууд тухай» «Пролетарская Революция» гэжэ журналай редакцида бэшэһэн бэшэг, «Олехновичто ба Аристовта харюу» гэһэн И. В. Сталинай зохёолнууд большевизмын түүхын тон шухала асуудалнуудта зорюулагданхай. Манай партиин түүхые хазагайруулдаг байһан троцкистска ба али бухы бусад хазагайруулагшадые элишэлэн бута сохихо зуураа, И. В. Сталин болбол партиин түүхэ шудалха хэрэг научна, большевистскэ зам дээрэ табихые уряална, зүһэн бүриин оппортунизмда эсэргүү хайра гамгүй тэмсэл соогуур ленинизм түрөө, ургаа, бухэжөө юм гэжэ тэмдэглэнэ. Троцкизмые контрреволюционно буржуазиин түрүү отряд мүн гэжэ И. В. Сталин элирүүлээ.

Демьян Бедныдэ бэшэһэн бэшэг соогоо И. В. Сталин хадаа Демьян Бедныя шүлэглэн бэшэһэн зарим нэгэн фельетонуудынь антипатриотическа эрмэлзэлгэнүүдээр нэбтэрэнхэй ба ленинизмһээ элитэ сухарилта мүн гэжэ харуулаа. Ородой хүдэлмэрицэн анги эрхэ сүлөөгэй түлөө ба социализмын түлөө тэмсэлэй агууехэ үльгэр жэшээнүүдые хүн түрэлтэндэ үгөө гэжэ И. В. Сталин тэмдэглэнэ. Энэ халаа туйлай ехэ юумэ хэжэ шададаг, һайн һайхан юумэ байгуулжа шададаг шадабаритай революционно национальна омогорхолой мэдэрэмжые ородой хүдэлмэришэдэй зүрхэндэ түрүүлнэ. Түрүү пролетариадые магтан дуулагшадай зорилгонуудай үндэртэ дэбжэн гарахыень И. В. Сталин советскэ уранзохёолшодые уряална.

«Немецкэ уранзохёолшо Эмиль Людвигтэй хэһэн хөөрэлдөөн» соогоо И. В. Сталин болбол түүхэ дотор личностиин ба арад зоной эзэлдэг үүргэ тухай асуудалые теоретическэ тодорхойлон харуулһан байна. Э Людвигэй асуудалнуудта үгэһэн харюунууд соогоо И. В Сталин хадаа ами наһаа зорюулһан зорилгомни хүдэлмэришэн ангиие үргэн дэбжүүлхэ, социалистическэ гүрэнние бухэжүүлхэ ябадал болоно гэжэ мэдүүлээ һэн. Социалистическэ гүрэниие али болохоор бухэжүүлгэ хадаа бухы уласхоорондын хүдэлмэришэн ангиие бухэжүүлхэ хэрэгтэ туһална.

Гадаадын ажал-ябуулагшадтай хэһэн хэдэ хэлэн хөөрэлдөөнүүд соогоо И. В. Сталин Советскэ гүрэнэй гадаадын политикые эб найрамдалай шууд сэхэ политика мүн гэжэ тодорхойлно, капиталистическэ оронуудтай СССР-эй зэргэлээд амгалан тайбан байжа болохо ба бодото холбоонуудые байгуулжа болохо байһые тайлбарилан харуулна.

«ВКП(б)-гэй ЦК-гэй хүдэлмэри тухай партиин XVII съездэдэ хэһэн тоосоото элидхэл» соогоо И. В. Сталин СССР доторхи социализмын агууехэ илалтануудай дүн гаргаа, XVI съездһээ хойшонхи үе соо орон дотор болоһон үндэһэн хубилалтануудые тэмдэглээ, мүн партиин генеральна хараа шугамай хүсэд илаһан тухай гэршэлжэ байгаа арадай социалистическэ ажахын ба культурын бухы һалбаринуудтахи амжалтануудые тэмдэглээ. Парти хадаа өөрынгөө хүдэлмэридэ Маркс, Энгельс, Ленинэй илагдашагүй һургаалые хүтэлбэри болголог байһандаа амжалтануудаараа уялгатай юм гэжэ И. В. Сталин онсолон тэмдэглээ. Промышленность, газартаряалан ба арадай ажахын бусад һалбаринуудай талаар, культура ба наукын талаар партиин саашадаа хэхэ хүдэлмэриин программые И. В. Сталин хараалаа. Эмхидхэлэй хүтэлбэриие политическэ хүтэлбэриин хэмжээндэ хүрэтэр үргэхэ, партиин идеологическа хүдэлмэриие ба хүнүүдэй ухаан бодолдо үлэһэн капитализмын үлэгдэлнүүдтэ эсэргүү тэмсэлые шангадхаха зорилго И В Сталин дэбжүүлнэ.

Капитализмын ниитэ кризисһээ үндэһэлэн гараһан дэлхэйн экономическа кризисэй дэлгэржэ байһые И. В. Сталин шэнжэлэн тодорхойлно, капиталистическэ системын [...]тэ кризисэй условинуудтахи [капи]тализм хадаа тусгаар түрэлэй [де]прессидэ ороод байна, энэ де[прес]си промышленностиин шэнэ [...]жэлтэдэ ба һалбаралтада [...]гүй юм гэжэ харуулна. Капита[лис]тическэ оронууд доторхи по[лити]ческэ байдалай ба элэ орону[уд]хоорондохи харилсаануудай [...] дажа байһые, дэлхэйн шэнэ [...] империалистнуудай бэлэдхэж[э] [байһ]ые И. В. Сталин тодорхойлон харуулна.

И. В. Сталин болбол дай [...]рөөгшэлэй түсэбүүдые эли[...] бута сохихо ба событинуудай [...]шанхи хүгжэлтые научна [...] уридшалан хараха зуураа, С[оветс]кэ Союзда эсэргүү шэглүүл[...]һэн дайн империалисти[...]эгээн аюултай дайн болохо [...] СССР-эй арадууд революционн[...]лан абалгануудай түлөө ами [...] хайрлангүйгөөр тулалдаха [...]дайн хадаа добтолон оро[...] бүрин диилдэлгэтэ хүргэхэ, [...]пын ба Азиин хэдэ хэдэн оро[...]та революци үүсхэхэ ба [...]нуудай буржуазно-помещи[...] правительствонуудые бута [...]голо асарха байха гэжэ [...] СССР-эй гадаадын политик[...] найрамдалай политика мүн [...] И. В. Сталин тодорхойлно. И[мпе]риалистическэ гүрэнүүдэй [...]гоһоо Советскэ оронние [...]хаар бэлэн байхын тулада [...]гөө сөөрөнно шадабарине [...]жүүлхэ шухала байһан ту[...] И. В. Сталин уридшалан [...]

Нүхэр Шатуновскидо, нүх[эр ...]дэ, Демьян Беднидэ, нүхэр [...]дэ нүхэр И Н Бажановта [...] Сталинай бэшэһэн бэ[...] Ральф В Барнесай асууда[...] И В Сталинай үгэһэн харю[у] ба г-н Барнесай бэшэгтэ [...] харюу, полк. Робинстой хэһэ[н хөө]рэлдөөн арбан гурбадахи том[...] тор түрүүшынхеэ хэблэгд[...]

Тарилгын хүдэлмэринүүдые бүхы аргаар түргэдхэе

* *

Эхинһээ хойшо унжагайрна

ПЕТРОПАВЛОВКА. (Телефоноор абтаба). Аймагай колхозууд тарилгын урда тээхи элдүүрилгэ—борнойлолго, культиваци эхилһээр байнай. Тиин эртын ороохото культурын тарилга жэгдэрэн эхилхэ бүхы арга боломжонууд үнинэй бии байгаа. Гэбэшье, аймагай олонхи колхозууд эртын ороохото культурын тарилга апрелиин 29-дэ эхилээ. Тэрэнһээ мүртөө тэрээнэр ехэ удаагаар, темп багатайгаар ябуулжа байна.

Тарилгын хүдэлмэринүүдтэ колхозуудай бүхы рэзервнүүд элсүүлэгдээгүй. Олонхи колхозуудай хүдэлмэрилэгшэд унаа моридые таряагай хүдэлмэридэ табингүй, полевой бүхы хүдэлмэри машинын хүсөөр бүтээхэ гэжэ найдана. Тиихэдэ тарилгада газарай хүрьһэ элдхэлгэ ба тарилга хоёрой хоорондо ехэ забһар гарана. Жэшээнь, Буденныйн нэрэмжэтэ колхозой поли дээрэ хүдэлмэрилжэ ябаһан Үшөөтэйн МТС-эй нүхэр Калёновой тракторна бригада үни хала 100 гаран гектар газар элдүүрилжэ тарилга хэхээр бэлэн болгоо. Энэ газарайнь шииг нойтон хабарай салхинда хатажал байна. Теэд, тус колхоз оройдоол 100-гаад гектар газарта эртын тарилга хээ. Иимэ мүртөө тарилгаяа тэсэшэгүй удаагаар ябуулна. 5 үдэр соо минил 100 га тариһан байха юм. Энэ колхоздо олон морин сеялкэнүүд бии аад, мүнөө хүрэтэр нэгэниинишье тарилгада табигдаалүй. Тус колхозой түрүүлэгшэ нүхэр Тараканөвский полевой хүдэлмэриине агротехническэ эрхим болзорнуудта һайн шанартайгаар үнгэргэхын тулада доторой бүхы резервнүүдые элсүүлхын түлөө ямаршье хэмжээ абаагүй.

Мүн Чапаевай нэрэмжэтэ колхоз иимэрхүү байдалтай. Энэ колхоз минил 45 гектар тарилга хэһэн байна. Доржи Банзаровай нэрэмжэтэ, «Улаан Үшөөтэ», Сталинай нэрэмжэтэ (Гэгээтэ) колхозууд тарилгын хүдэлмэри удаанаар, унжагай байдалаар ябуулна. Эдэ колхозуудай таряанжалай бригадануудта ажалай эмхидхэл угаа муу. Хэтэрээ сеялкэнүүдтэ ороохо зөөлгэ таһалдуулһанай гэмээр тракторна сеялкэнүүд удаан һаатана. Жэшээнь, Чапаевай нэрэмжэтэ колхоздо Үшөөтэйн МТС-эй нүхэр Калёновай тракторна бригада эртын тарилга 3 сеялкээр эхилһэн аад, тэрэнэй ороохо зөөлгэ таһалдуулһанай ушарһаа хоёр сеялкэнүүдынь хэдэн үдэр соо мини байшоо. Иимэ ушарнууд мүн бусадшье колхозуудта тохёолдоно.

Аймагай олоншог колхозуудта, тэрэнгаа Цагаан Усанай МТС-эй харьяата колхозуудта морин сеялкэнүүдые тарилгада бэлэдхээдүй байнаар.

Полевой хүдэлмэриин шанарай түлөө нэн түрүүн тэмсэхэ ёһотой байгаа. Колхозуудай таряанажалай бригадануудай бригадирнууд тракторна бригадануудай хүдэлмэри үдэр бүри шалгаха, тушааҗа абаха эрилтые дүүргэнэгүй. Колхозууд, МТС-үүд болон хүдөө ажахын таһагай агрономуудай поли дээрэ ябахань ехэ үсөөн. Чапаевай нэрэмжэтэ колхоздо ябахаар томилогдоһон участково агроном нүхэр Кожевников полевой хүдэлмэриин эхилһэнһээ хойшо энэ колхоздо нэгэшье ябаагүй. Тиихэдэ Үшөөтэйн МТС-эй ахалагша агроном нүхэр Барковская энэ колхозой поли дээрэ баһа ябадаггүй.

Олон колхозуудай правленинүүд МТС-үүдтэй баталһан договорно уялгануудаа дүүргэнэгүй. Тракторна бригадануудые прицепщигүүдээр, уһа зөөгшэдөөр хүсэд хангаадүй байһаар.

Мүн тракторнууд бүтээсэ багатайгаар хүдэлмэрилнэ. Буденныйн нэрэмжэтэ колхоздо дизельнэ трактор үдэр соогоо минил 15—16 га хахаллаг байха юм. Зарим механизаторнууд машинадаа һалан муугаар хандаад, эблэрхээр бэшэ механизмаа эблэжэрхинэ. Гэгээтын сомоной Ленинэй нэрэмжэтэ колхоздо хүдэлмэрилдэг тракторист Заболоцкий техническэ харууһа хээгүйн гэмээр хоёр культиваторнуулаа эбдэжэрхёод, удаан һаатаһан байна.

Бичурын колхознигуудай уряагаар аймагай колхозууд республиканска социалистическэ мүрысөөндэ оролсохо зуураа ехэнүүдшье, хариюсалгатайшье уялгануудые абаһан байха юм. Эртын ороохото культурын тарилга майн 10-да түгэсхэхэ гэһэн уялгатай байгаа. Энэ болзорынь гүйсэбэ. Теэд бүтээһэн ажалынь тон бага

М. Нимаев.

*

Механизаторнуудай амжалта

БИЧУРА. (Телефоноор абтаба). Маленковой нэрэмжэтэ томолхогдоһон колхозой поли дээрэ Бага-Куналейн МТС-эй нүхэр Ф. Романовай тракторна бригада хүдэлмэрилнэ. Энэ бригадын механизаторнууд полевой хүдэлмэриин түрүүшын үдэрһөө эхилээд эмхитэй һайнаар хүдэлмэрилжэ байна. Түбхын түрүүндэ энэ бригада бүхы тракторнуулаа часай графигта оруулаа. Мүнөө тарилгын урда тээхи элдүүрилгын—борнойлго, культиваци, хахалалгын үргэнөөр ябуулагдахатай хамта, эртын ороохото культурануудай тарилга хэгдэжэ байна. 280 гектар газар хахалагдаа, 154 га газарта культиваци хэгдээ, 254 га борнойлогдоо. Энэ бригадын олон тракторисчнууд эрхим ажалай үльгэр жэшээ харуулан хүдэлмэрилнэ. Тракторист Дмитрий Паньков өөрынгөө халаан соо 22 гектар тарилга хэнэ. НАТИ трактортa ябадаг Семен Щербин ба Егор Быков гэгшэд 7,5 га нормотой аад, 10 гаран га тарина. Мүнөө энэ колхоз 400 гаран гектар эртын тарилга хэһэн байна.

Мүн Ново-Сретенскэ сельсоведэй Сталинай нэрэмжэтэ колхоздо хүдэлмэрилдэг Бичурын МТС-эй механизаторнууд һайнаар хүдэлмэрилнэ. НАТИ трактортa ябадаг Иван Афанасьев ба Василий Ткачев гэгшэд гурбан үдэр соо 165 гектар тарилга хэһэн байна. Өөһэдэнь халаан соо эдэ хоёр 25 га тариха аад, 27,5 га таридаг байна.

«Красное знамя труда» колхозой поли дээрэ хүдэлмэрилдэг тракторна бригадын механизаторнууд (бригадирынь нүхэр Исак Утенков) һайнаар хүдэлмэрилнэ.

А. Шулунов.

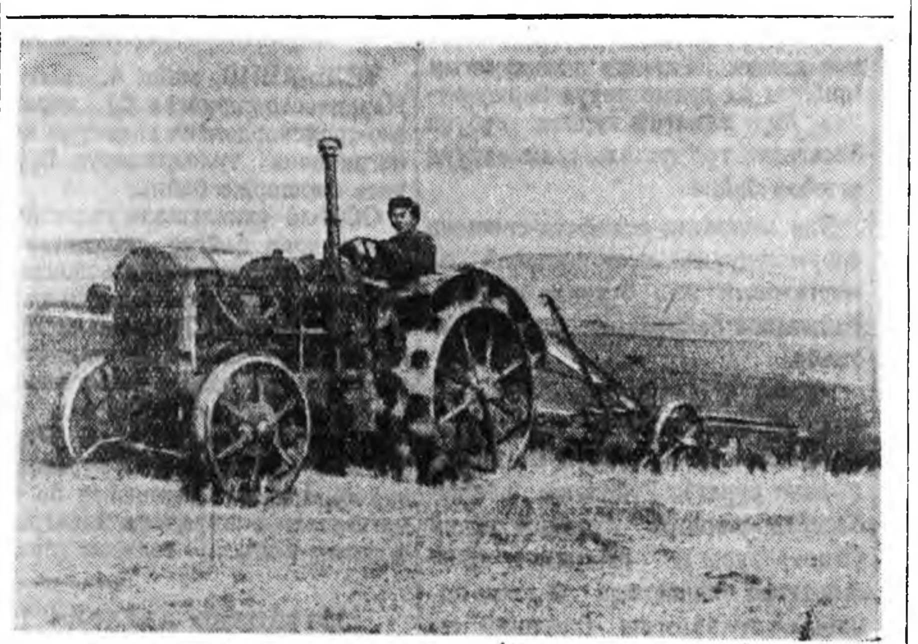

Иволгын МТС-эй тракторист Шойзон Шарапов Коминтернын нэрэмжэтэ колхозой поли дээрэ хүдэлмэрилдэг. Пар хахалалга дээрэ нүхэр Шарапов нормоёо үлүүлэн дүүргэнэ.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Ш. Шарапов хүдэлмэрилжэ ябана. **З. Веснинагай** фото.

* * *

МТС-үүдтэ нефтепродуктнуудые алмаха рэзервнүүд ехэ бии

Хүсэтэ тракторна паркаар зэбсэглэгдэһэн манай республикын машинно-тракторна станцинууд нилээд ехэ нефтепродуктнуудые хэрэглэнэ. Тэрээнине хадагалха ба гаргашалха ябадал һайнаар эмхилхэһэн МТС-үүд горючи ба түрхихэ материалнуудай гаргашалгые болон тракторна хүдэлмэринүүдэй өөрын үные нилээд химдаруулха арга боломжо олоно. Жэшээнь, 1950 ондо Хонхолойн МТС-эй механизаторнууд 56,3 тонно, Иволгын МТС-эй механизаторнууд 72 тонно нефтепродуктнуудые арбилһан байна. Тэрэшэлэн Курбын, Чесаныи, Түнхэнэй ба бусад МТС-үүдэй механизаторнууд нилээд ехэ хэмжээнэй нефтепродуктнуудые арбилаа. Тиихэдэ Иван Семеновой хүтэлбэрилдэг, Жиримскэ МТС-эй тракторна бригадын тракторисчнууд 6 304 килограмм горючи алмажа, тэрээгээрээ 370 гектар пар ба намарай пар нэмэжэ хахалһан байха юм. Гэрэшэлэн нүхэд Цыденжаповай (Кяхтын МТС), Шамсудиновай (Чесаныи МТС), Жалсановай (Сэлэнгын МТС) ба бусад олон тракторна бригаданууд туд бүридөө 5 тонно үлүүтэй горючи алмаһан байгаа.

Түрүү МТС-үүд, тракторна бригаданууд нефтепродуктнуудай гээлтые усадхаһан, тракторнуудай хооһон ябалгые хорооһон, тракторнууд ба хүдөө ажахын машинануудай хойноһоо техническэ харууһалга һайнаар эмхилхэһэн лээрэһээ иимэ үрэ дүн туйлаһан байна. Нефтепродуктнуудые гамтайгаар гаргашалха хэрэгтэ, тэрээнине зүбөөр хадагалха ба тракторта заправка зүбөөр хэхэ гээшэ нилээд ехэ удхашанартай. Теэд Хоринн, Эгэтын МТС-үүдэй тракторна бригаданууд энээнине хараадаа абанагүй. Тэндэ мүнөө хүрэтэрөө полевой хаалтатай нефтескладууд баригдаагүй, бочкотой горючинь сагаан талада халагалагдажа байдаг. Эдэ МТС-үүдэй хүтэлбэрилэгшэд нефтепродуктнуудаар заправка хэхэ хуушанай методһээ хахасаха дурагүй байдаг. Нилээд ехэ горючи газарта адхагдадаг байна. Бочкоһоо ведродо, ведроһоо трактортa үюулжэ, ЧТЗ—С—60 трактортa заправка хэхэдэ 5 килограмм үлүүтэй лигроин адхарна гэжэ практика харуулаа. Һалхитай үдэр энэ гээлтэ хоёр дахиншаа үлүүгээр дээшэлдэг.

Хонхолойн, Бага-Куналейн ба Окино-Ключевскэ МТС-үүд тракторнуудта заправка хэхэ ба горючи халагалха хуушанай методһээ хахасаһан байна. Эдэ МТС-үүдэй тракторна бригадануудта хаалтатай нефтескладууд, заправочна тэргэнүүд бии. Иимэ заправочна тэргэнүүд дээрэ бочкотой горючи, гар насос, автол, солидол ба хуушан тоһо хэхэ бидонууд тодхогдодог. Тэрэшэлэн иимэ тэргэ дээрэ һайнаар хабхаглагдадаг хайрсаг табигдана. Тэрээн соо заправочна зэр зэмсэг, аршаха материал хадагалагдана. Тусхайта саг соо тракторна бригадын учётчик заправочна тэргээрээ бүхы тракторнуудай хажууда ошожо, заправка хэдэг байна. Тиин горючиин адхарха ябадал усалхагдажа, машинануудта заправка хэхэ саг богонидхогдоно.

Загонуудые зүбөөр ба уридшалан татаха гээшэ мүн ехэ удхашанартай. Загонууд шадаал һаа ута байха ёһотой. 500—600 метр утатай загондо трактораа эрьюулхын тула хүдэлмэриин сагай 12—15 процентнь гээгдэдэг, 7 процент хүрэтэр нефтепродуктнууд үлүү ехээр гаргашалагдадаг байна. Манай эндэхи условидо газар хахалхадаа загонуудые 1300—1400 метр утатайгаар татахада һайн. Тиихэдэ загонуудые тэгшээр, эсэстээ шушуургахагүйгөөр татаха хэрэгтэй. Шушуур хахалхада тон ехэ саг хаягдаха ба нефтепродуктнууд үлүү ехээр гаргашалагдадаг юм. Тиихэдэ сеялкэнүүдтэ ябууд дунданъ хүрэнгэ хэхэдэ нилээд ехэ саг ба нефтепродуктнууд алмагдадаг. Жэшээнь, Түнхэнэй МТС-эй олон бригадануудта сеялкын ябууд дунданъ таряан хэгдэдэг. Тэрэнэй тула загонуудай үзүүртэ тусхай талмай бэлэдхэгдэжэ, тэндэ мэшээгтэй хүрэнгэ асарагдаһан, бэлэдхэгдэһэн байдаг. Мүн эндэ 2 мори оруулһан тэргэтэй хоёр колхознигууд тракторые хүлеэжэ байдаг юм. Тракторай загонһоо гарахатайнь сасуу тэдэ колхознигууд мэшээгтэй орооһоёо прицепщигүүдтэй хамта сеялкэдэ хэдэг байна. Ингэжэ хүдэлмэрилһэнэй ашаар тэдэнэр хүдэлмэриин үдэр соо 2 час сагаа алмадаг, 25 килограмм хүрэтэр горючи арбилдаг байна.

Заримдаа манай МТС-үүдтэ гусеничнэ тракторнуудта хэм гадна олон машина шагтагалдаг гү, али үсөөнине шагтагалжа, горючи үлүү ехээр гаргашалагдадаг. Гусеничнэ тракторнуудта хүсэнэйнь зэргээр машинануудые шагтагалхада горючи алмагдадаг байха юм. Жэшээнь, нёдондо Селендумын МТС-эй тракторна бригадын бригадир М. Ковалевский СТЗ—НАТИ трактортa 3 сеялкэ шагтагалжа хүдэлмэрилхэдөө үдэр бүри 76 гектар тариһан, гектар бүридэ 1—1,5 кг. керосин алмаһан байгаа. Тэрэнэй бригадын СТЗ—НАТИ тракторнууд 7—8 корпусуудтай хоёр плугуудаар хахалжа, гектар бүридэ 2—3 килограмм горючи арбилаа.

Трактористнууд Б. Жарголонов, С. Локсанова болон бусад машинануулаа дүүрэн хүсөөрнь ашаглахын тулада тракторнуудайнгаа скоростине һайнаар тааруулан ябадаг. Тэгшэ газарта тракторнуулаа 2-дохи, ууруудам газарта 3—4-дэхи скоростьдо табидаг. Энэ хадаа ажалай бүтээсые нилээд дээшэлүүлдэг ба горючи гаргашалгые ехээр багадхадаг байна.

Тракторнууд ба хүдөө ажахын машинануудай техническэ харууһые һайжаруулхада экономическа ехэхэн удхашанартай. Клапануудые зүбөөр тааруулга, магнетые һайнаар табилга, поршневой сахаригуудые саг соонь һэлгэлгэ хадаа горючи ехээр алмаха арга боломжо олгодог байна. Мохоо лемегүүдтэй плугаар гү, али эбдэрхэй автомадуудтай машинаар газар элдүүрилхэдэ горючи үлүү ехээр гаргашалагдадаг ба хүдэлмэри муу шанартайгаар бүтээгдэдэг. Тиимэһээ, түрүү трактористнууд ɦлангаяа автомадуудаа наринаар харууһалдаг, плугуудай хурсалагдаһан запасной лемегүүдтэй ябадаг.

Республикымнай түрүү механизаторнууд түрхихэ материал арбилхын түлөө тэмсэн, картерна түрхилгын шэнэ режим хэрэглэнэ. Түнхэнэй МТС-эй трактористнууд нүхэд Бабков, Машкинов ба бусад халаан бүхэндэ хэрэглэгдэһэн тоһые доодо кранаар гоожуулжа гаргадаг.

Тэдэнэр автол гоожуулангүй, нэмэншьегүйгөөр 30—35 час хүдэлмэрилһэнэйнгөө һүүлдэ картераа угаажархёод, тоһоёо бултыень нэгэ доро һэлгэдэг байха юм. Энэ метод халаа поршневой группын хүдэлмэриин болзорые һунаадаг, 10 процент хүрэтэр автол арбилха арга олгодог.

Хэрэглэгдэһэн автол суглуулжа, тэрээние сэбэрлээд хэрэглэхэдэ нефтепродукт ехээр арбилагдадаг байна. Окино-Ключевскойн, Түнхэнэй, Кыренскэ МТС-үүдэй хүтэлбэрилэгшэд ба механизаторнууд нёлондо жэлдэ энэ асуудалаар һайн жэшээ харуулаа һэн. Тэдэнэр тракторна бригадануудай хэрэглэһэн автол суглуулжа, тэрэнээ сэбэрлээд, 5 тонно хүрэтэр стандартна тоһо ба 3 тонно керосин абаһан юм.

МТС бүхэн хэрэглэгдэһэн автол сэбэрлэхэ аппарадаар хангагданхай. Тэрээндэ хүдэлмэрилхэ мэргэжэлтэдые бэлэдхэлгэдэ мүнөө зөөри табигдаа. Тиимэһээ бүхы МТС-үүдэй хүтэлбэрилэгшэд хэрэглэгдэһэн автол суглуулгые эмхидхэхэ уялгатай. Энэ хүдэлмэриие һайнаар ябуулаа һаа МТС сезон соо 4-һөө 8 тонно хүрэтэр автол, 5 тонно керосин арбилха аргатай.

МТС-эй базада нефтепродукт һайнаар хадаглаха хэрэгтэй. Энэ талаар Хонхолойн, Бичурын, Иволгын МТС-үүд горьтой хүдэлмэри хээ. Бүхы цистернэнүүдынь сагаанаар шэрдэгдэнхэй. Горючи үюулхэ ба абаха хүдэлмэринүүд баран механизацилагданхай. Тоһо хадагалха подвалнууд бэлдэгдэнхэй.

И. Бурмистров.

Пропагандистда ба агитаторта туһаламжа

АМЕРИКАНСКА ИМПЕРИАЛИСТНУУД—1918-1920 ОНУУДТА СОВЕТСКЭ РОССИДА ЭСЭРГҮҮ ИНТЕРВЕНЦИ ЭМХИДХЭГШЭД

Американска империалистнууд олон арадуудай зэбүүрхэлтэ дайсан, эб найрамдалай хорото дайсан мүн. Дэлхэйе ээмдэхэ гэһэн галзуу бодолоор шунаһан Уолл-стридэй магнадууд шэнэ дайнай гал дүрэлэр шатааха гэжэ оролдоно. Тэдэнэр хадаа өөрынгөө эрхэ сүлөө байдалай түлөө геройческаар тулалдажа байгаа корейскэ арадта эсэргүү агрессивнэ дайн ябуулжа байна, Хитадай Арадай Республикада эсэргүү сэхэ агрессиин актнуудые үүдхэнэ, СССР-эй ба арадай демократиин оронуудта эсэргүү дай бэлэдхэнэ.

Америкын Холбоото Штадуудай, Англиин, Франциин миллиардернууд ба миллионернууд шэнэ дай бэлэдэнэ. «Үлэмжэ ехэ олзо олохын тула, бусад оронуудые эзэлэн дээрмэдэхын тула тэдээндэ дай хэрэгтэй байна», гэжэ нүхэр Сталин хэлэнэ.

Американска империалистнууд Советскэ гүрэн тушаа ходоодоо зэрлиг зэргээр зэбүүрхэдэг байгаа. Тэдэнэр 1918—1920 онуудта Советскэ Россида эсэргүү сэрэгэй интервенциие идэбхитэйгээр эмхидхэгшэд ба хүтэлбэрилэгшэд байһан юм.

1918 оной августын 20-до американска хүдэлмэришэдтэ бэшэһэн бэшэг соогоо В. И. Ленин иигэжэ бэшээ һэн:

«Американска миллиардернууд, мүнөөнэй боогоол-эзэмдэгшэд Советскэ түрүүшын социалистическэ республикые дараха зорилготой англо-японско арьяатадай зэбсэгтэ хүндэлгэдо сэхэ гү, али тойруугаар, нюусаар гү, али биллагуушалан-далдаар зүбшөөл үгэжэ, шуһата империализмын шуһата түүхэ соо, илангаяа трагическа хуудаһа нээһэн байха юм» (Зохёолнууд, том 28, нюур 44).

* * *

Агуухэ Октябрьска социалистическэ революциһаа бүри урид американска империалистнууд манай Эхэ оронине Уолл-стридэй колони болгохо гэжэ һэдэдэг, революционно хүдэлөөе дарахадань хаанта засагта туһалан, Россиин дотоодын хэрэгүүдтэ бүдүүлигээр хамаархадаг байгаа. Американска баяшуул экономическа ашаг туһатай позициие Росси дотор булимтаран эзэлээд, Сибириин агуухэ түмэр замай барилгада хорото һабараа хүргэхэ, алта, түмэрэй руда ба бусад малтамалнуулаар баян газарнуудые гартаа шүүрэн абаха гэжэ эрмэлзэһэн юм. Американска мэдээжэ капиталист, США-гэй президент байһан (1950 оной декабрьда антисоветскэ тон харша үгэ радиогоор хэлэһэн) Герберт Гувер Майкопдохи нефтяной компанинуудай ехэнхи хубиие эзэмлэһэн юм, английска миллионер Уркварттай сугтаа Урал ба Сибириин ой модоной болон минеральна баялигуудые ашаглаха предприятинуудай концессионерынь байгаа.

Дэлхэйн нэгэдэхи дайнай үелэ Уолл-стридэй миллиардернууд дайлалдажа байгаа арадуудай, илангаяаород арадай адхаһан шуһа ба зоболонгые ашаглан туйлай ехээр баяжаа. США-һаа Росси руу эд бараа асаралга 1913 ондо 27 миллион долларой байһан аад, 1916 ондо 470 миллион долларто хүрэтэр ургаһыень заахада ойлгосотой болохо байна. «Росси хадаа американска худалдаа наймаанда эгээн найдабаритай орон мүн», — гэжэ Петроградтахи худалдаа наймаанай атташе Беккер 1915 ондо Нью-Йоркдохи гадаадын худалдаа наймаанай Соведтэ элидхэһэн байгаа. Убайгүй американска наймаашад маршаллизованно оронуудта мүнөө зоргоороо аашалжа байһандаал тон адляар тиихэдэ ябуулга хэжэ, дотоодын рынок дээрэ гүйсэгүй эд бараануудаар ородой рыногые дарадаг һэн. Американска миллиардер Вандербильт өөрынгөө химическэ компаниин филиалые Петроградта нээһэн юм, мүн тиихэдэ мэдээжэ банкир Морган гэгшэ Россиин арадай ажахые мүлжэн ашаглахын тула «Американска уласхосронлын корпораци» гэдэгые 1916 ондо байгуулаа һэн.

1917 оной февральска революциин һүүлээр американска империалистнууд илангаяа ехээр галзуураа бэлэй. Россида «туһалха» гэһэн хэбэртэйгээр американска империалистнууд болбол урган бадаржа байгаа социалистическэ революциие дарахын ба манай ороной ажахые американска капиталай хиналтада оруулхын тула реакционно хүсэнүүдые дэмжэдэг байгаа.

США хадаа буржуазна Сагзуурын правительствые хамагһаа урид мэдэрээд, тэрээндэ ехэ мүнгэ урьһаар үгэһэн юм. Америкын империалистнууд ороной экономикодохи командна үндэрые булимтаран эзэмдэхэ зорилготойгоор дипломатическа, түмэр замай ба бусад олон тоото тусхай миссинүүдые Росси руу эльгээлэ байба.

«Өөрынгөө туйлалтануудые аршалан хамгаалхын тула ородой революциин хүсэнүүдээ эмхидхэн жагсаажа байхадань, — гэжэ И. В. Сталин «Пролетарий» гэдэг газетэдэ 1917 оной августын 19-дэ бэшээ һэн,—харин империализм тэрээнине эсэслэн дараха гэжэ оролдоно,—американска капитал хадаа ородой революциие эсэстээ хазаарлахын, Баруун тээ дэлгэржэ байгаа революционно хүдэлөөе таһалдуулхынь тулада, Керенскиин—Милюковой—Церетелиин коалициие миллиарднуудаар хангана» (Зохёол, том 3, нюур 234—235).

Россидахи американска посол Фрэнсис гэгшэ большевистскэ партиин хүтэлбэрилэгшэдтэ эсэргүү шуһата хюдалга хэхыень, 1917 оной майда алаха гэжэ эртээнһээ бэлэдхэгдэһэн шиидхэбэритэйгээр Лениние «сүүлдэхыень» июль соо Сагзуурын правительствоһаа эриһэн байна. Арадай дайсад Троцкий, Каменев, Рыков гэгшэд Фрэнсисэй түсэбые дүүргэлтэ болгохын тула али болохоор оролдоһон байха юм. Контрреволюционернуудэй сүүдтэ Владимир Ильичын ошохые нүхэр Сталин эрид буруушаан, партиин туһада, манай арадай туһада, бүхы хүн түрэлтэнэй туһада Ленинэй үнэтэ ами наһые абарһан ба Ленинэй подпольедо орохые шухалашалһан байгаа.

Фрэнсис хадаа фронт ба тылдэ саазалха ябадал бэелүүлхэ гэжэ оролдоо һэн. Октябрьска восстаниин урда тээхэнэ, 1917 оной октябриин 24-лэ, пролетарска революци зогсоохын тула Росси руу американска сэрэгүүдые дары эльгээхыень США-гэй правительствые гүйһан байгаа.

Ленинине бэдэржэ олохо хэмжээнүүдые абахыень Сагзуурын правительствоһаа Фрэнсис эриһэн юм; американска элдэб миссинүүд ба делегацинууд Росси дотор хаахаанагүй шпионско ба һүйдхэлэй ябуулга хээ һэн.

Американска баруунай социалистнууд ба профсоюзна удамаршад хадаа хүдэлмэришэдые мэхэлхэ ба революциин хүгжэлтые таһалдуулха гэжэ оролдон, госдепартаментын заабаряар Россиин хүдэлмэришэн ангида элдэб «хандалгануудые» эльгээдэг байгаа. Гэбэшье, тэдэнэй бүхы һэдэлгэнүүдынь бүтэнгүй, буруу һүрөө бэлэй.

* * *

Россиин ажалшад большевистскэ партиин хүтэлбэри доро, Ленин—Сталинай ударидалгаар ябажа, капиталистнуудай ба помещигүүдэй дарлалтые унагаагаад, манай Эхэ ороной бэеэ даанхай байдалые американска империалистнуудай добтолгоһоо аршалан хамгаалһан байна.

Гэхэ зуура, Октябрьска революциин илаһанай һүүлдэшье американска империалистнууд өөрынгөө агрессивнэ һанаашалга ба эрмэлзэлгэһээ арсаагүй һэн. Тэдэ хорото дайсад хадаа Советскэ гүрэнэй байгуулагдаһан түрүүшын үлэрһөөнь хойшо советскэ засагта эсэргүү, манай ороной хүдэлмэришэдтэ ба таряашадта эсэргүү тэмсэл ябуулжа эхилээ бэлэй.

Советскэ засагай түрүүшын декрет—үнэн зүб эб найрамдалда уряалһан ба 1917 оной ноябриин 8-да (октябриин 26-ла) Соведүүдэй II съезд дээрэ баталагдан абтаһан эб найрамдал тухай декрет халаа американска империалистнуудай ехэ зэбүүрхэл үүсхээ һэн.

Советскэ засаг эб найрамдал тухай декрет соогоо үнэн зүб эб найрамдал, бүхы нацануудта тэгшэ эрхэ бүрин сахиха эб найрамдал сэхэ дурадхаһан байгаа, империалистическэ алалсаа болюулха зэм арадуудта зааһан эб найрамдалые дайлалдагша бүхы оронуудта дурадхаһан байгаа. Гэбэшье, шуһата алалсаа үргэлжэлүүлхые хүсэһэн американска, английска ба французска империалистнууд залуу Советскэ республикын дурадхалнуудһаа арсаһан юм.

«Манай дурадхалые англо-французска ба американска буржуази лэ абаагүй һэн, бүгэдэниитын эб найрамдал тухай бидэнтэй дуугаралсахаашье тэрэ арсаһан байгаа! Бүхы арадуудай интересүүд тушаа тэрэ лэ урбаһан юм, тэрэ лэ империалистическэ алалсаа унжагайруулһан байгаа!»,—гэжэ 1918 оной августда «Американска хүдэлмэришэдтэ бэшэһэн бэшэг» соогоо Ленин заагаа һэн (Зохёолнууд, том 28, нюур 46—47).

США-гэй империалистнууд Советскэ Россида эсэргүү блокада 1917 оной ноябрьда үүдхэһэн юм. «Большевигүүдэй засагаа барижа ба эб найрамдал баталха программые бэелүүлжэ байгаа» сагтань Россида эдеэ хоолой зүйл эльгээхэ ябадалые Вильсонэй правительство хоримжолоо гэжэ американска хэблэлдэ убайгүйгөөр тиихэдэ мэдээсэгдээ һэн.

«Капитализмын акулануудай зарсань» гэжэ Ленинэй нэрлэһэн президент Вильсонэй правительство хадаа Советскэ республикые «үлэсхэлэнгэй боолтоор» боон дараха гэжэ һэдэһэн юм.

Советскэ засагые үгы хэхэ гэжэ хүсэлэг американска империалистнууд Прибалтикада байһан немецкэ арминуудые Соведүүдтэ эсэргүү тэмсэлдээ ашаглаха гэжэ һэдээ һэн. Тэдэнэй заабаряар 1918 оной февральда немецкэ сэрэгүүд Советскэ Росси худар нэбтэрэн ороод, революционно Петроград тээшэ доболжо эхилһэн байгаа.

(Үргэлжэлэлынь 4-дэхи нюурта)

„Бурят-Монголой үнэн" газетын нэрэмжэтэ эстафетэ

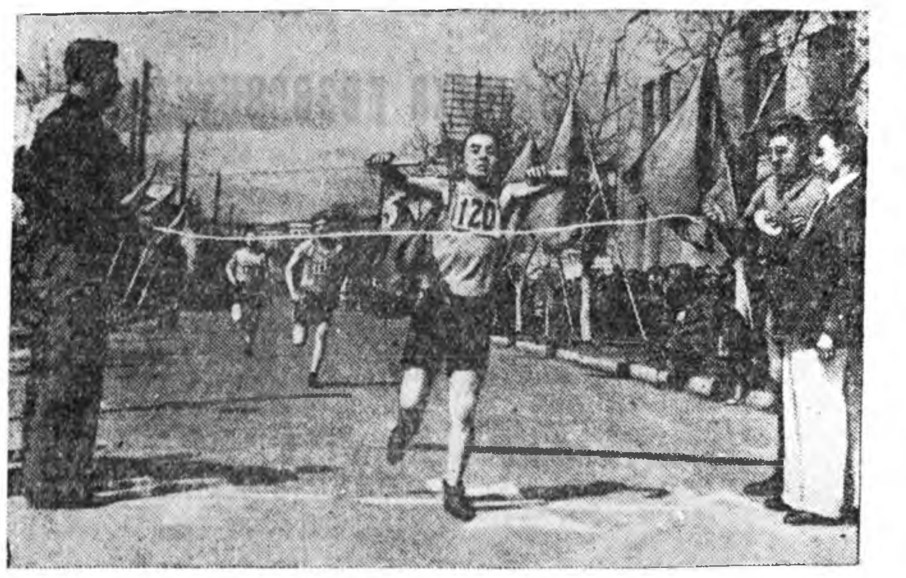

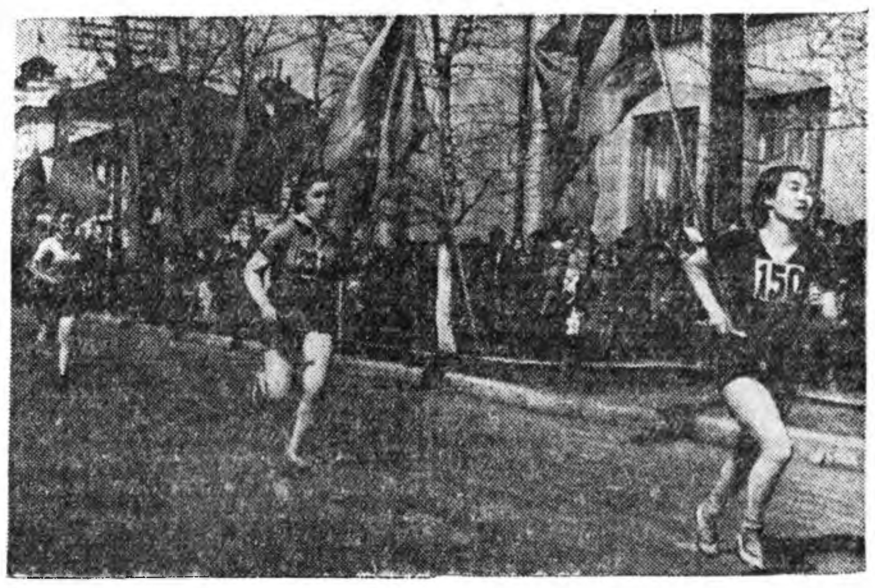

Майн 6-най үдэр. Арюун сэлмэг огторгойhоо хабарай наран зөөлэхэнөөр шарана. Улан-Удэ городой hайндуранай спортивна обществонуудай гэшүүд, hургуулинуудай hурагшад суглархаар болзолдоhон газарнууд тээшээ эртэлэн ошонод. Тэдэнэр мүнөөдэр «Бурят-Монголой үнэн» газетын нэрэмжэтэ заншалта 2-дохи эстафетэдэ хабаадалсахань.

...Хэдэн минута үнгэрөөд эгсэ 12 час болохоёо байба. Спортивна хубсаhатай hурагшад, эдир хүбүүд, басагад, эрэшүүл, эхэнэрнүүд «Б.-М. үнэн» газетын редакциин гэрэй хажууда, Ленинскэ улицада зогсонод. Ленинскэ улицын хоёр хажуугаар хэдэн олон хүнүүд—городой ажалшад сугларба.

Судьянууд секундомернүүдээ баринхай, байра байраа эзэлнэ. Оркестр марш наадана. Эстафетын этап бүхэндэ тодхогдоhон репродукторнууд большевистскэ хэблэлэй үдэртэ зорюулагдаhан тус эстафетын нээгдэhэн тухай соносхонод.

Эгсэ 12 час. Судья сигнал үгэбэ. 10 эрэшүүл стартhаа урагшаа даб гэлдэн гүйлдэшэнэ. Эдэ 10 спортсменүүд эстафетэдэ хабаадалсагшад сооhоо эгээл хүсэтэй командануудай гэшүүд юм.

Түрүүшын секундаhаа эхилэн, түрүү hууриин түлөө нэтэрүү тэмсэл этап бүхэндэ болоно. Телефонно холбоотой этапуудhаа хэнэй хаана ябаhан тухай мэдээсэлнүүд судейскэ коллегидэ саг үргэлжэ ороно. «Хэн түрүүн ерэгшэ ааб» гэhэн асуудал сугларагшадай сэдьхэл зүрхэ эзэлнэ.

Стартын үгтэhэнhөө хойшо хэдэхэн минута үнгэрөө. Түрүүшын хүн фиништэ байгшадта харагдаба. «196» гэhэн номертой спортсмен финишын лентэ үбсүүгээрээ таhалан үнгэрнэ. Энэ хадаа ПВЗ-гэй «Локомотив» обществын гэшүүн нүхэр Шевчук байгаа.

Эрэшүүлэй командануудай хоёрдохи гүйлдөөндэ 11 хүнүүд жагсаба. Старт үттэнэ. «139» номерой спортсмен бусадhаа онсо илгаран, түргөөр гүйжэ ошобо. Теэд, уданшьегүй ондоо хүнэй түрүүлэн ябаhан тухай радио соносхоно. Удаань баhа ондоо спортсмен түрүүлбэ гээд диктор хэлэнэ. Түрүү hууриин түлөө ямар шанга тэмсэл болоно гээшэб! Энэ тэмсэлдэ эмхи гуримтай, спортивна тренировко саг үргэлжэ хэжэ байдаг, хамагай солбон, хамагhаа шанга бэетэй хүнүүд илажа гарахал! «Наука» обществын «180» номертой гурбадахи командын хүн фиништэ бусадhаа түрүүлэн дүтэлжэ ябана» гэжэ радио соносхоно. Хэдэн секунда болоод тэрэ хүн ерэбэ. Судьягай секундомер 4 минута 2 секунда заана.

Гурбадахи гүйлдөөн эхилнэ. Мүн лэ урда мэтэ хатуу шанга тэмсэл эхинhээ хойшо болоно. Эстафетые харахаяа ерэгшэдэй hонирхол жааашье бууранагүй, харин бүри ехэдэнэ. «16» номертой спортсмен хамагhаа түрүүн харагдаба. Энэ хадаа хүдөө ажахын техникумэй физкультурна коллективэй гэшүүн. Харин, энэ хүн гансаараа хурдаар гүйдэг байгаа гэжэ ойлгохо буруу. Эстафетэдэ бүхы командаараа хурданууд байгаал hаа түрүүлжэ гарадаг ха юм.

Эрэшүүлэй 4-дэхи гүйлдөөндэ 8 хүн хабаадаа. Эндэ «Наука» обществын 15-дахи команда түрүү hуури эзэлбэ. Тэдэнэй саг—4 минута 58,3 секунда.

Удаань 14—15 наhатай хүбүүд гүйлдэжэ эхилбэ. Бээрээ багахануудшье hаа, ямар түргөөр гүйлдэнэ гээшэб! Түрүүшын гүйлдөөндэ «204» номертой хүбүүхэн үетэнhөө таhаран урид гарана. Энэ хадаа № 26 hургуулиин hурагша.

2-дохи, 3-дахи гүйлдөөнүүдтэ № 68 hургуулиинхид түрүү hууринуудые хубааhан байна. Мүн № 1 hургуулиин «13» номертой команда эрхим саг харуулаа.

Басагадууд старт хүлеэн зогсоно. Эндэ № 65 hургуулиинхид олон. Тус hургуулиhаа 45 команда эстафетэдэ хабаадаа. Багшанарайнь бүхы коллектив директор нүхэр А. М. Ковалевская түрүүтэй эндэ ерээ. Түрүүшын гүйлдөөнhөө хойшо энэ hургуулиинхид илгарба.

Тус hургуулиин «237» номертой командынхид бүхы гүйлдөөнүүдтэ нёдондо басагадай харуулhан тооhоо хэды секундаар улүү дүнгүүдые харуулаа. Дүрбэдэхи гүйлдөөндэ тус hургуулиин hурагшад түрүүшын гурбан hууринуудые эзэлээ.

17—18 наhатай басагад баhал эмхи гуримтайгаар гүйлдэhэн ба hайн сагуудые харуулhан байна. № 65 hургуулиин, түмэр замай № 1 училищиин, № 2 hургуулиин, № 66 hургуулиин hурагшад түрүү hууринуудые эзэлээ. Тэдэнэй дунда ерээдүйн чемпионууд, алдарта спортсменүүд олон байгаа. 17—18 наhатай хүбүүдэй олонхинь эстафетэдэ хабаадаhан бүхы хүнүүд сооhоо түргөөр гүйгөө. Жэшээлхэдэ, № 1 hургуулиин эрхим команда 4 минута 26,9 секунда харуулаа. 4—5 минута хадаа эдэ хүбүүдэй олонхинойнь харуулhан дунда зэргын тоо болоно.

Эхэнэрнүүдэй түрүүшын команданууд старт абана. Тэдэнэй дунда республика соогоо үнинэй суутай болоhон түргэн гүйгөөшэд Антонина Шишкова, Цыжипова ба бусад бии. Баhал хатуу шанга тэмсэлэй болохонь мэдээжэ. Стартын үгтэhэнhөө хойшо 5 минута 8 секунда болоод байхада «Искра» обществын командын «143» номертой спортсмен фиништэ ерэбэ. Эхэнэрнүүдэй командануудай hүүлшын—5-дахи гүйлдөөн илангаяа hонирхолтой байгаа. Фиништэ хоёр хүн зэргэ дүтэлнэ. Тэдэнэр—«Искра» ба «Медик» обществонуудай түлөөлэгшэд. «Медик» обществын «124» номертой спортсмен эсэсэй эсэстэ 2—3 алхамаар түрүүлээ.

Иигэжэ эстафетын гүйлдөөнүүд дүүрэбэ. Хамта 236 команда хабаадаа. Нёдондо тус эстафетэдэ 166 команда хабаадаhан байгаа гэбэл, тус эстафетын бүри олон хүниие мүнөө жэлдэ хабаадуулhаниинь ойлгосотой болоно.

Эстафетэдэ хабаадагшадай түгэсхэлэй парад болобо. Парад дээрэ эрхим показательнууд соносхогдоо. Эрэшүүл сооhоо ПВЗ-гэй «Локомотив» обществынхид, басагадай командануд сооhоо № 65 hургуулиинхид, хүбүүдэй командануд сооhоо № 1 hургуулиинхид, эхэнэрнүүдэй командануд сооhоо «Искра» обществынхид эрхим сагуудые

харуулhан байжа, түрүү hууринуудые эзэлээ. Тэдэндэ дамжуулгын призүүд ба грамотанууд барюулагдаа. Мүн хамагай хурдан хүбүүд басагадта тус тустань грамотанууд үгтэhэн байна.

Энэ заншалта эстафетэ советскэ спортсменүүдэй хүсэ шадалай ба мэргэжэлэй жэл бүхэндэ нэмэжэ, hайжаржа байhаниие дахяад баталба.

ЗУРАГУУД ДЭЭРЭ: Түмэрзамай № 1 училищиин түлөөлэгшэ финишын лентые түрүүлэн таhалба (1-дэхи зураг). Гүйлдэжэ ябаhан басагад фиништэ хүрэхэеэ ябана (2-дохи зураг). «Наука» гэжэ спортивна обществын 3-дахи командын түлөөлэгшэ (hүүлшын зураг) түрүүлэн ерэжэ, лентэ таhалжа ябана.

Текстынь **Д. Гунзыновай**,
фотонуудынь **А. Мантаевай**
З. Веснинагай.

КОРЕЯДЭХИ СОБЫТИНУУД

АРАДАЙ АРМИИН ГЛАВНА КОМАНДОВАНИИН МЭДЭ...

ПХЕНЬЯН, майн 5. (ТАСС). Арадай армиин частьнууд Хитадай hайндуратантай нигта хани харилсаатай ябажа, фронтын зарим участогууд дээрэ дайсанай контратакануудые гэдэргэнь сохижо үргэлжэлөөд, тэрэнэй хүнүүдтэ ба техникэдэ ехэ гээлтэ хоролтонуудые ушаруулжа байна гэжэ Корейскэ Арадай-Демократическа Республикын Арадай армиин Главна командованиин мүнөөдэр дамжуулhан мэдээсэл соо хэлэгдэнэ.

Майн 5-ла Арадай армиин частьнууд дайсанай 7 самолёдые буудажа унагаагаа.

ПХЕНЬЯН, майн 6. (ТАСС). Бүхы фронтнууд дээрэ Арадай армиин частьнууд Хитадай hай... ратантай хамтадаа ябажа, да... да эсэргүү шэрүүн шанга бай... нуудые хэжэ үргэлжэлhөөр... Корейскэ Арадай-Демократи... Республикын Арадай армиин Г... на командовани мүнөөдэр... сэбэ.

Фронтын баруун участок... Арадай армин частьнууд дай... контратакануудые гэдэргэнь... хёод, тэрэнэй хүнүүдтэ ба т... кэдэ ехэ гээлтэ хоролтону... ушаруулба.

Үсэгэлдэр Арадай армиин ча... нууд дайсанай нэгэ кораб... шэнгээгээ.

Хитадай Улаан Хэрээhэнэй обществын мэдүүл...

ПЕКИН, майн 4. (ТАСС). Синьхуа агентство иигэжэ дамжуулба:

«Хитадай Улаан Хэрээhэнэй общество Улаан Хэрээhэнэй уласхоорондын комитедтэ ба Улаан Хэрээhэнэй обществонуудай Лигэдэ мэдүүлгэ эльгээгээ. Плендэ абтаhан хитадууд-hайндуратан тушаа бактериологическа зэбсэг хэрэглэнэ гэжэ американецуудые гэмнэнэ, тэдэниие хэhээхэ эрилтэ табиба. Дуhалай зэргыншье үнэн бодолто хүн иимэ бузар ябуулгануудые хүлисэжэ шадахагүй гэжэ обществын мэдүүлгэ соо хэлэгдэнэ.

«Хитадай Улаан Хэрээhэнэй... щество хадаа—гэжэ мэд... соонь хэлэгдэнэ,—бүхы хүн т... тэндэ эсэргүү шэглүүлэгдэhэн... гэмтэ ябуулгануудай түлөө го... рюусалга дааха нюурнуудта... жэз абахые эринэ».

Общество хадаа хүн түрэл... обществын эдэ бузар дайсады... hээхыень Улаан Хэрээhэнэй у... хоорондын комитедэй бүхы 68... шүүд-гүрэнүүдые ба дэлхэй... найрамдалда дуратай араду... уряална.

Французска правительствын антидемократическа... шэнэ шиидхэбэри

ПАРИЖ, майн 4. (ТАСС). «Юманите» газетын мэдээсэhэнэй ёhоор, Парижда майн 1-нэй демонстраци хэхэ үедэнь алжирска ажалшадай колоннодо французска полициин добтолhондо эсэргүү, мүн Алжирай национальна бэеэ дааха байдалай түлөө тэмсэлшэдые арестовалалгада ба мүрдэн хэhээлгэдэ эсэргүү протестын митинг французска правительство хориhон байна. Французска ба алжирска демокрадууд энэ митингые майн 6... «Баграм» зал соо хэхэ гэж... раалhан байгаа.

«Конституцида зүришэhэн фр... цузска правительствын энэ ш... хэбэри хадаа,—гэжэ «Юма... бэшэнэ, — эб найрамдалай т... тэмсэлдээ, алжирска ара... Франциин ажалшадай нэгэн h... тай байхадань империалисти... зарсанарай галзуугаар зэбү... дурагүйтэhые гэршэлнэ».

Сирийско-израильска хилэ дээрэ тулалдаанууд болоно

ТЕЛЬ-АВИВ, майн 4. (ТАСС). Израильско-сирийскэ ба израильско-трансиорданска хилэнүүд дээрэ погранична тулалдаанууд hүүлэй үедэ олошоржо байна.

ООН-эй «хинагшад» гэдэгэй хиналта доро байгаа демилитаризованно зонодохи израильско-сирийскэ хилэ дээрэ илангаяа ехэ тулалдаанууд болоно. Империалистическэ агентнүүдэй—«хинагшадай» аппарадые үгы хэхэ, демилитаризованно зононуудые болюулха, мүн эблэрэлгэ тогтоохын тула Израилиин ба хүршэ арабска гүрэнүүдэй түлөөлэгшэдhөө бүридэhэн ба «хинагшадай» аппарадаар хинагдадаг холимог комисси гэдэгые тарааха гэжэ израильска прогрессивн... лэл эринэ. Американо-англи... империалистнууд Израилиин... арабска оронуудай хоорондо... ранична тулалдаануудые үүд... Дүтын Востогто сэрэгэй га... ралга hүжэрөөхын тула «улас... рондын» эдэ органуудые ашаг... гэжэ тус хэблэл заана.

Майн 3-най үглөөгүүр сири... сэрэгүүд добтолгоёо дахин э... Сирийскэ сэрэгүүд израильска... риторидо нэбтэрэн орохоор h... демилитаризованно зонодо да... ороо. Гэбэшье, израильска с... гүүд контратакануудые хэжэ,... рнецүүдые гэдэргэнь нам... байна.

Шатараар дэлхэйн түрүү hуури эзэлхын тула...

Майн 5-да, Советскэ Армиин Центральна Байшангай концертнэ зал соо Ботвинник-Бронштейнэй матчын 21-дэхи парти наадагдажа дүүрээ. Саашадаа эсэргүүсэхэ найдабаригүй ушарhаа, Ботвинник өөрыгөө илагдаhанда тоолобо.

Майн 6-да 22-дохи парти... дагдажа, Бронштейн шү... Бронштейн 11,5 очкотой, Бо... ник 10,5 очкотой болоо.

(ТАСС)

АМЕРИКАНСКА ИМПЕРИАЛИСТНУУД—1918-1920 ОНУУДТА СОВЕТСКЭ РОССИДА ЭСЭРГҮҮ ИНТЕРВЕНЦИ ЭМХИДХЭГШЭД

(Түгэсхэл)

Залуу Улаан Арми Псков на Нарвэ шадарай байлдаануудта немецкэ булимтарагшадые бута сохиhон юм, тиин дэлхэй дээрэ эгээн түрүүшын хүдэлмэришэн ба таряашанай гүрэниие үгы хэхэ гэhэн американска империалистнуудай хорото муухай үшөө нэгэ түсэбые хүдөөлүүлээ hэн.

Советскэ правительствые мэдэрхэгүй ба тэрээниие бүхы хүсөөрөө унагааха гэжэ оролдохо зуураа, американска империалистнууд сагаангвардейскэ генералнуудта үргэн дэмжэлгэ үзүүлжэ эхилээ hэн. США-гэй, Англиин, Франциин ба хэдэ хэдэн ондоо гүрэнүүдэй империалистнууд манай ороной дотоодын хэрэгүүдтэ убайгүйгөөр хамаархан, хорото муухай контрреволюционернүүд монархистнууд Колчак, Деникин, Юденичэй талада байлсаhан юм Тиигэжэ Америкын Холбоото Штадууд түрүүтэй империалистическэ арьяатад Советскэ правительствода эсэргүү зэбсэгтэ сэхэ интервенциеэ Дальна Востогто, Мурманска болон Архангельска районуудта эмхидхэhэн ба хэhэн юм. Советскэ Россин территори дээрэ американска зэбсэгтэ хүсэнүүдэй убайгүйгөөр добтолон ороhон ябадал хадаа шунахай американска империализмын түүхэдэхи эгээн жэрхэмшэгтэ хуудаhануудай нэгэн мүн.

Москва, Омск ба Владивостогдохи США-гэй посольство ба консульствонууд Россин контрреволюционно хүсэнүүдые хүтэлбэрилhэн байна. Москвада байгаа США-гэй генеральна консульствын дэргэдэ зүблөөн боложо, Москвада ба Петроградта үлэсхэлэн байдал тохёолдуулха зорилгоор түмэр замай транспорт дээрэ диверси эмхидхэхэ тухай асуудал зүбшэн хэлсэгдэhэн байгаа. Москвада байhан американска консул Пуль ба английска тагнуулшан Локкартын эмхидхэhэн антисоветскэ заговорто хабаадагшадай уулзалгануд мүн тэндэ болодог байба.

1918 оной эхиндэ Дальна Востогто ба Сибирьтэ сэрэгэй ябуулгануудые сугтаа хэхэ гэжэ США Япони хоёр үгэсэhэн юм. Тиихэдээ США-гэй правительство тус интервенциин эдэбхитэй эмхидхэлшэ ба хабаадагшань байгаа.

Ород арадай дотоодын хэрэгүүдтэ США-гэй хамаархаhан ушарые, США-гэй гол найдабари байhан Колчагта сэрэгэй сэхэ туhаламжа үзүүлhэн ушарые юугээршье бүрүүшааха аргагүй гэжэ Сибирьтэ байhан американска экспедиционно корпусой урдын командалагша генерал-майор Вильям Грэвз өөрынгөө дурдалгануд соо бэшэнэ. «Россин дотоодын хэрэгүүдтэ Холбоото Штадууд хамаархаагүй юм гэжэ, зорюуталаагүй хүнэй баталан хэлэхэ байhанда би hэжэглэнэб,—гэжэ Грэвз бэшэнэ.—Холбоото Штадууд хадаа олонхи хүн зоной hайшаагаагүй, монархистска бодолтой ба хүндэгүй байhан правительствын торожо байлгадань тус хамаархалгаараа ба сэрэгүүдээрээ туhалhан байгаа. Тэрээнhээ гадна, Холбоото Штадууд Сибириин хүн зоной 90 процентээр зэбүүрхэгдээ hэн».

1918 оной түрүүшын хахадта американо-английска интервентнүүд манай ороной хойто зүгтэ сэрэгэй ябуулгануудые хэжэ эхилhэн байна. Мурманскда ба Архангельскда интервентнүүдэй сэрэгүүд бүүлгагдаад, богоолшологдоhон колонидо шэнгеэр аашалhан юм. Тэдэнэр арбаад мянган ород зониие зэрлигээр алаhан ба зобооhон, нютаг оронииемнай тонон дээрмэдэhэн байгаа.

Советскэ Россида эсэргүү зэбсэгтэ интервенци хэхынгээ хажуугаар, американска империалистнүүд болбол советскэ засагые үгы хэхэ ба Россие таhара татаха зорилготой элдэб дипломатическа маневрнуудые хээ hэн. 1919 оной январь соо Парижда болоhон эб найрамдалай конференци дээрэ США-гэй президент Вильсон хадаа Россие таhара татаха түсэб дурадхаhан байна. «Эб найрамдал зохёошо» Вильсонэй империалистическэ түсэбынь Советскэ Россиhаа Бессараби, Прибалтика, Украина, Кавказ ба Дунда Азиие таhалха тухай хараалhан байгаа. Мүн тиимэл зорилгоор США-гэй правительство Принцевэ аралнуудта Советскэ правительствын түлөөлэгшэдэй ба сагаангвардейскэ «правительствонуудай» түлөөлэгшэдэй конференци зарлаха гэжэ hэдэhэн юм; советскэ арадай хорото дайсан, американска шпион Буллитын мисси гэдэгшье баhа тиимэл зорилго хараалhан байгаа. США-гэй гүрэнэй департамент хадаа Советскэ Росситай ямаршье харилсаа хэхээ арсахыень Норвегиин, Даниин, Швециин, Испаниин правительствонуудта шэрүүн эрилтэ табиhан юм. США-гэй заабаряар латино-американска хэдэн оронууд Советскэ Россида бойкот соносхоо hэн. Тиигэжэ американска империализм хадаа дипломатическа ба экономическа талаарнь гансаардуулха аргаар Советскэ гүрэнэй ургалтада ба хүгжэлтэдэ hаад ушаруулха гэжэ hэдэhэн байгаа.

* * *

Гадаадын сэрэгэй интервенциин хэгдэhэн бүхы үе соо американска империалистнууд Колчагта, Деникиндэ, Юденичтэ, барон Врангельда ба сагаангвардеецүүдэй удамаршадта бүү зэбсэгээр, hомо хэрэгсэлээр, хубсаhа хунараар ехэ туhаламжа үзүүлээ hэн. Тэрээнhээ гадна, американска сэрэгүүд сагаангвардеецүүдтэй сугтаа ябажа ородой хүдэлмэришэдтэ ба таряашадта эсэргүү тэмсэhэн, манай газар дээрэ зэрлиг муухай аашануудые гаргаhан, хүн зониие алаhан, арадай баялигые дээрмэдэhэн ба үгы хэhэн байна.

Интервентнүүдые бута сохиhоной удхашанарые тодорхойлхо зуураа, Владимир Ильич Ленин иигэжэ тэмдэглээ hэн: энэ баримта хадаа «манай хэрэгэй бата байhые, Россида добтолхо гэhэн ямаршье hэдэлгэнүүдэй ба Россида эсэргүү сэрэгэй ямаршье ябуулгануудай хэгдэбэшье, тиимэ hэдэлгэнүүд, тухайлхада, үшөө нэгэнтэ бэшэ хэгдэхэ байха, теэд бидэнэр өөhэдынгөө туршалгаар хатуужанхайбди, тэдэ бүхы hэдэлгэнүүдынь тооhон тоброг болон барагдаха байха гэжэ бодото туршалгын үндэhөөр мэдэнэбди, мүн энээниие жэшээ дээрэ, бүхэлэлхэйн политикада хабаадагша бүхы гүрэнүүдэй абари зан дээрэ харуулhан гайхамшаг ехэ урок мүн. Тиин, манай дайсадай хэhэн hэдэлгэ бүхэнэй hүүлээр, бидэ энээнэй урда тээхиhээ бүри хүсэтэй боложо гарахабди» (Зохёолнууд, том 31, нюур 304).

Американска империалистнууд тэрэ диилдэлгэhээн ямаршье тобшолол өөртөө хээгүй. Агуу ехэ полководец нүхэр Сталинай ударидалга доро ябажа, гитлеровскэ Германиие героическа советскэ арадай ба армиин бута сохиhон ба уласхоорондын империализмда харуулhан эли тодо урогые американска империалистнууд баhал мартана.

Дай хэхые хүсэдэг американска, английска, французска миллиардернүүд ба миллионернүүд «реакционно правительствонуудые гартаа барижа, тэдэниие ударидажа байна. Гэхэтэй хамта, шэнэ дай хүсэдэггүй ба эб найрамдал сахихын түлөө тэмсэдэг өөhэдынгөө арадуудhаа тэдэнэр айна. Тиимэhээ, тэдэнэр өөhэдынгөө арадуудые хүүрахаба мэхэлхын тула, шэнэ дайе өөрыгөө хамгаалга гээшэ гээд, харин эб найрамдалда дуратай оронуудай эб найрамдалай политикые агрессивнэ гэжэ харуулхын тула реакционно правительствонуудые ашаглаха г... оролдоно. Өөhэдынгөө агресс... түсэбүүдые арадуудтаа баа... абхуулхын ба тэдэниие шэнэ д... да татан оруулхын тула тэд... өөhэдынгөө арадуудые мэхэлхэ... жэ оролдоно» гэжэ нүхэр Ста... зааhан байна.

Американска суута уранзох... шо Теодор Драйзерай нэрл... ёhоор, «дэлхэйн хүн зоной ... хараа үзөөгүй эгээл тиимэ ... диктаторска засагые ашаглада... патриотизмда болон бодото ... риканска бүхы юумэндэ тон хар... байдаг, финансова Олимпын ... жытэрээ маряажаhан, ой гут... бузарнууд»—дэлхэйн шэнэ дай... түймэр шатааха гэжэ эрмэлз... американска монополистнууд ... даа эб найрамдал хамгаалхын ... лөө кампаниhаа айн hүрдэнэ... гөөр, энэ кампани улам үргэ... ба хүсэтэйгөөр урган дэлгэрнэ.

«Эб найрамдал сахилгын хэ... гые арадуудай өөhэдынгөө г... абажа, тэрээниие эсэстэнь хүрэ... аршалан хамгаалаа hаань, ... лан байдал сахигдаха ба бат... хагдаха» гэжэ нүхэр Сталинай ... лэhэн үгэнүүдээр зоригжоhон о... миллион простой хүнүүдэй ... хүсэтэ, илагдашагүй хүдэлөөн ... хы дэлхэй дээрэ улам бүри ур... дэлгэржэ байна.

Дай зайсуулха ба эб найрам... сахиха политикые хэлбэришэ... гөөр бэелүүлдэг агуу ехэ Сове... Союз хүсэн түгэлдэр демократи... ка лагериин улам батажан, ... жа байгаа хүсэнүүдые толгой...

Вл. Захаров.

Харюусалгата редактор
Б. А. ОЧИРОВ.

Адрес редакции: г. Улан-Удэ, ул. Ленина, 26. Телефоны редакции: редактора—23, заместителя редактора—7-85, отв. секретаря — 3-23. Отделов: партийной жизни культуры и быта—4-52, сельскохозяйственного и промышленности—6-84, мест. информации и писем — 6-84. Для междугородных переговоров — 16.

Н—03589. Типография Управления полиграфической промышленности, издательств и книжной торговли при Совете Министров БМАССР. Тираж 10.000.